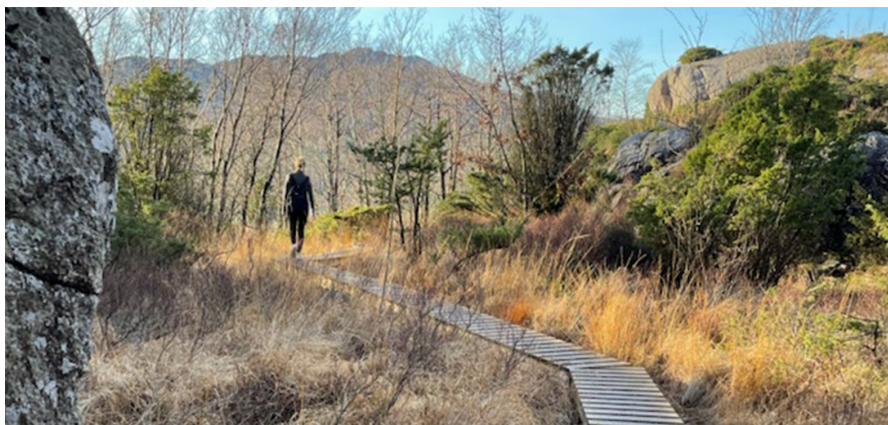

SPAREBANKEN SØR

PILAR 3 2021

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING.....	3
2. KONSERNFORHOLD.....	3
3. KAPITALKRAV OG KAPITALDEKNING	4
3.1 EUs bankpakke	4
3.2 Kapitalkrav	6
3.3 Kapitaldekning.....	7
4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING.....	8
4.1. Formål	8
4.2. Organisering og ansvarsfordeling	8
4.3. Risikostyring	11
4.4. Kapitalstyring.....	12
4.4.1. ICAAP.....	12
5. KREDITTRISIKO.....	16
5.1. Vurdering av risiko	16
5.2. Styring og kontroll.....	16
5.2.1. Bruk av sikkerheter	23
6. MOTPARTSRISIKO	23
6.1 Vurdering av risiko	23
6.2 Styring og kontroll.....	23
7. MARKEDSRISIKO	24
7.1 Vurdering av risiko	24
7.2 Styring og kontroll.....	24
7.3 Renterisiko	25
7.4 Kredittspreadrisiko.....	25
7.5 Valutarisiko.....	26
7.6 Aksjerisiko	26
8. OPERASJONELL RISIKO	26
8.1 Vurdering av risiko	26
8.2 Styring og kontroll.....	26

8.3 Økonomisk kriminalitet, hvitvasking og terrorfinansiering	27
9. INFORMASJONSSIKKERHETSRISIKO.....	27
9.1 Vurdering av risiko	27
9.2 Styring og kontroll.....	28
10. LIKVIDITETSRISIKO.....	28
10.1. Vurdering av risiko	28
10.2. Styring og kontroll.....	28
11. FORRETNINGSRISIKO.....	30
11.1. Vurdering av risiko	30
11.2. Styring og kontroll.....	31
12. STRATEGISK RISIKO	31
12.1. Vurdering av risiko	31
12.2. Styring og kontroll.....	31
13. EIERRISIKO	31
13.1. Vurdering av risiko	31
13.2. Styring og kontroll.....	31
14. COMPLIANCE-RISIKO	32
14.1 Vurdering av risiko	32
14.2 Styring og kontroll.....	32
15. ESG RISIKO.....	33
15.1. Vurdering av risiko	33
15.2. Styring og kontroll.....	34

Vedlegg

1. INNLEDNING

Kapitalkravsregelverket stiller krav til offentliggjøring av informasjon om risiko- og kapitalstyring. Dette dokumentet med vedlegg er utarbeidet for å oppfylle Sparebanken Sørs informasjonsplikt etter dette regelverket. Hoveddokumentet vil oppdateres årlig og publiseres samtidig med bankens årsrapport. Vedlegget til Pilar 3 oppdateres kvartalsvis. Informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis og offentliggjøres i form av oppdatert vedlegg samt note til bankens kvartalsregnskap.

For supplerende informasjon om konsernets finansielle stilling og utvikling, herunder oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital, vises det til års- og kvartalsrapporter og presentasjoner som offentliggjøres på bankens hjemmesider: www.sor.no under [Investorinformasjon](#).

Alle beløp er pr. 31. desember 2021 og angitt i mill. NOK, med mindre noe annet er spesifisert.

2. KONSERNFORHOLD

Sparebanken Sør er et uavhengig og selvstendig finanskonsern med hovedvirksomhet innenfor bank, verdipapirer og eiendomsmegling i Agder, Vestfold og Telemark samt Rogaland. Hovedkontoret og forretningsadressen er i Kristiansand.

Konsernet Sparebanken Sør består, i tillegg til morselskapet Sparebanken Sør, av følgende selskaper:

TUSEN KRONER	Type virksomhet	Forretningskontor	Eierandel	MORBANK 31.12.2021	
				Aksjekapital	Bokført verdi
Sparebanken Sør Boligkreditt AS	Kredittforetak	Kristiansand	100 %	1.375.000	2.095.695
Sørmegleren Holding AS	Eiendomsmegling	Kristiansand	91 %	10.739	11.499
Sørlandets Forsikringscenter AS	Formidling av forsikring	Kristiansand	78 %	45.000	5.300
AS Eiendomsvekst	Eiendomsforvaltning	Arendal	100 %	3.000	2.935
Arendal Brygge AS	Eiendomsforvaltning	Arendal	50 %	601	0
Prosjektutvikling AS	Eiendomsforvaltning	Arendal	100 %	100	0
Transitt Eiendom AS	Eiendomsforvaltning	Kristiansand	100 %	100	780
Sum					2.116.209

Arendal Brygge AS er felleskontrollert og konsolideres ikke i regnskapet.

Begrensninger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskaper

Det er ingen avtalemessige, privatrettslige eller andre faktiske begrensninger på overføring av kapital mellom selskapene. For øvrig reguleres adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen.

Mål og hovedstrategi

Bankens overordnede målsetting er å skape bærekraftig vekst og utvikling i landsdelen på en langsiktig og ansvarlig måte.

For å skape vekst og utvikling i landsdelen har Sparebanken Sør en strategi for høy verdiskaping. Bankens strategiske målsetting skal nås gjennom nærhet til markedet, kundeorientering, relasjonsbygging, kompetanse, lokal beslutningskraft, konkurransedyktige produkter, motiverte medarbeidere, og kostnadseffektive prosesser. På den måten bygges bankens omdømme, det opparbeides kundelojalitet, samt at bankens lønnsomhet sikres.

Sparebanken Sør har Agder, Vestfold og Telemark og Rogaland som sitt hovedmarkedsområde. I tillegg skal banken styrke sin posisjon i KNIF-segmentet, både innen PM og BM. Ekspansjonen innen KNIF gir vekstmuligheter og risikospredning. Veksten skal være kontrollert og basert på lønnsomhet og lav risiko.

Samfunnsansvar

I Sparebanken Sør er samfunnsansvar en integrert del av forretningsvirksomheten. Bankens samfunnsansvar kommer til uttrykk i bankens idegrunnlag om å bidra til vekst og utvikling i landsdelen, og målet for arbeidet med samfunnsansvar er å bidra til denne utviklingen på en ansvarlig og bærekraftig måte. Arbeidet med samfunnsansvaret bidrar til å styrke bankens konkurransekraft, redusere risikoen, og tiltrekke banken gode kunder, investorer og dyktige ansatte.

3. KAPITALKRAV OG KAPITALDEKNING

Kapitalkravsregelverket skal bedre risikostyringen i bankene og sørge for bedre samsvar mellom risiko og kapital. EUs kapitalkravsregelverk CRR (Capital Requirements Regulation)/CRD IV (Capital Requirements Directive) ble først formelt sett innført i Norge med virkning fra 31. desember 2019.

CRR og CRD IV utgjør tredje revisjon av EUs kapitalkravsregelverk, og ble vedtatt i EU i 2013. Hovedmålet med det reviderte regelverket er å gjennomføre Basel III-anbefalingene i EU og bidra til en mer solid banksektor gjennom skjerpede krav til ansvarlig kapital og nye kvantitative likviditetskrav. CRD IV-direktivet gjennomfører Basel III-anbefalingene om bl.a. de generelle kapitalbufferkravene (i pilar 1) og de bankspesifikke kapitalkravene (i pilar 2). CRR-forordningen gjennomfører Basel III-anbefalinger om minstekrav til ansvarlig kapital, likviditet og offentliggjøring av finansiell informasjon. Ikrafttredelsen av forordningen innebar at kapitalkravene for utlån til små og mellomstore bedrifter (SMB) ble redusert, og at det såkalte Basel I-gulvet ble opphevet.

Det materielle innholdet i regelverket har i hovedsak vært gjennomført i norsk rett i flere år allerede, gjennom forskrifter som har speilet EU-reglene. Da CRR ble innført i Norge ble disse forskriftene opphevet og erstattet av henvisninger til kapitalkravsforordningen med tilhørende utfyllende forordninger.

3.1 EUs bankpakke

Våren 2019 ble det vedtatt en rekke endringer i EUs kapitalkravsregelverk (CRR/CRD IV) og krisehåndteringsregelverk (BRRD) for banker, basert på anbefalinger fra Baselkomiteen for banktilsyn og forslag fra EU-kommisjonen. Endringene omtales samlet som EUs bankpakke og innebærer vesentlige regelverksendringer innenfor en rekke ulike deler av kapitalkravs- og krisehåndteringsregelverket. Endringene omfatter revidert kapitalkravsdirektiv og forordning (CRD5 og CRR2), samt revidert krisehåndteringsdirektiv (BRRD2).

Regelverksendringene skulle i utgangspunktet gjelde i EU fra to år etter at de ble vedtatt, det vil si fra våren 2021. Flere av endringene har imidlertid allerede trådt i kraft i EU som følge av forordning (EU) 2020/873, som fremskyndet vedtatte regelverks-lettelser i bankpakken og innførte nye lettelser i enkelte andre regelverk, som en respons på de økonomiske virkningene av Covid-19-pandemien. I Norge vil Bankpakken først tre i kraft i 2022, sannsynligvis i fra 30. juni.

Regelverksendringene i bankpakken omfatter bl.a. minstekrav til uvektet kjernekapital-dekning («leverage ratio»), krav om stabil og langsiktig finansiering (NSFR), innsnevring av tilsynsmyndighetens mulighet for å fastsette pilar 2-krav for systemrisiko, og større fleksibilitet for nasjonale myndigheter til å gjennomføre tiltak for å håndtere ulike former for systemrisiko, herunder økte kapitalbufferkrav og minstekrav til risikovekting av utlån med pant i eiendom.

I tillegg videreføres og utvides den såkalte SMB-rabatten, og det innføres en ny kapitalkravrabatt for utlån til visse infrastrukturprosjekter.

For Sparebanken Sør estimeres det at innføring av Bankpakken vil ha en positiv effekt på ca. 0,7 prosentpoeng.

Kapitalkravsregelverket består av tre pilarer:

Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Pilar 1 omfatter minimumskravet til kapitaldekning. Det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

I henhold til regelverket kan den enkelte bank velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget, men noen av metodene krever forhåndsgodkjenning fra Finanstilsynet. Følgende metoder kan benyttes for å komme frem til beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB ¹⁾	Value-at-Risk (VaR) ¹⁾	Sjablongmetoden
Avansert IRB ¹⁾		AMA-metoden ¹⁾

- 1) Det kreves godkjenning fra Finanstilsynet for å kunne benytte de interne metodene IRB, VaR og AMA-metode av den enkelte bank, og innebærer at kapitalkravet beregnes med utgangspunkt i interne modeller for den enkelte risikoform.

Sparebanken Sør benytter følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

Kredittrisiko: Standardmetoden

Markedsrisiko: Standardmetoden

Operasjonell risiko: Basismetoden

En viktig del av konsernets målsetting er at ren kjernekapitaldekning skal være på nivå med sammenlignbare banker. Av de store regionbankene er det bare Sparebanken Sør som benytter standardmetoden i kapitaldekningsberegningen, og banken har i dag en markert høyere uvektet kapitaldekning enn de andre regionbankene. Sparebanken Sør har også en ambisjon om å ha en kvalitet på risikostyring som er på nivå med sammenlignbare banker. Banken har derfor iverksatt en prosess for å utvikle bankens risikostyringsrammeverk og modellpark på en slik måte at det skal være mulig å kunne søke Finanstilsynet om godkjenning av interne modeller i kapitalberegningen (IRB). Dette arbeidet er høyt prioritert i banken.

Innføringen av det reviderte Basel III-rammeverket («Basel IV») skulle i utgangspunktet ha vært implementert i EU fra 2022 med overgangsregler frem til 2027, men dette er utsatt. Kommisjonen har utarbeidet et forslag til implementering av den siste delen av Basel III-rammeverket i EU-rett, og ambisjonen er at det reviderte regelverket (CRR3/CRD6 og BRRD3) skal tre i kraft i EU fra 1. januar 2025. Implementeringsdato i Norge vil dermed avhenge av

hvor fort de nye rettsaktene kan tas inn i EØS-avtalen, men dette vil tidligst skje fra 1. januar 2025. Et meget sentralt element i det nye regelverket vil være innføring av en ny og mer risikosensitiv standardmetode for kredittrisiko. På bakgrunn av sammensetningen av konsernets utlånsportefølje forventes det at nytt standardregelverk for kredittrisiko vil gi en meget positiv effekt for konsernet. Basert på foreløpig informasjon er det estimert at dette kan gi en positiv effekt på ren kjernekapitaldekning i området 2,0 til 2,5 prosentpoeng.

I forbindelse med en ny og mer risikosensitiv standardmetode i Basel IV, som vil være gunstig for konsernet, er det også skissert enkelte endringer i IRB-regelverket. Det forventes at Basel IV tidligst vil implementeres i 2025, og dermed antas det at viktige detaljer i regelverket ikke vil være avklart før nært opp til implementeringstidspunkt.

Banken planlegger å sende søknad om IRB-F godkjenning innen utgangen av 2023. Det forventes imidlertid at kapitaleffektene ved IRB-F vil gi begrensede effekter sammenlignet med estimerte effekter av ny standardmetode som kommer i Basel IV. Banken vurderer at en IRB-godkjenning uansett innehar sentrale elementer som er viktig for bankens fremtidige utvikling.

3.2 Kapitalkrav

Lovens minimumskrav til ansvarlig kapital tilsvarer i utgangspunktet 8 prosent av samlet beregningsgrunnlag. Dvs. at

$$\frac{\text{Kjernekapital + Tilleggs kapital}}{\text{Kredittrisiko + Markedsrisiko + Operasjonell risiko}} \geq 8 \text{ prosent}$$

I tillegg må banken holde kapital for å oppfylle forskriftsmessige krav til bufferkapital og skal bestå av ren kjernekapital.

Foretakene skal ha en bevaringsbuffer på 2,5 prosent og en systemrisikobuffer. Finansdepartementet har besluttet at systemrisikobufferen skal øke fra 3,0 prosent til 4,5 prosent fra 31. desember 2022 for banker som rapporterer etter standardmetode eller grunnleggende IRB-metode.

I tillegg kommer krav til motsyklisk buffer og særskilt bufferkrav for systemviktige institusjoner fastsatt av Finansdepartementet. Nivået på den motsykliske bufferen fastsettes av Norges Bank hvert kvartal. Nivået på motsyklisk buffer skal øke til 1,5 % fra 30. juni 2022 og til 2,0 % fra 31. desember 2022. Sparebanken Sør er ikke definert som systemviktig bank pr 31. desember 2021.

Tabell med oversikt over kapitalbuffer for Sparebanken Sør:

	Q4 2021	Q4 2022
Bevaringsbuffer	2,5	2,5
Systemrisikobuffer	3,0	4,5
Motsyklisk buffer	1,0	2,0

I henhold til pilar 2 av regelverket skal institusjonen ha en prosess for å vurdere det samlede kapitalbehov i forhold til sin risikoprofil, og banken skal ha en strategi for å vedlikeholde sitt kapitalnivå. ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) omfatter en vurdering av all risiko banken er eksponert for, og går utover de risikoformer som inngår i pilar 1. Likviditets- og finansieringsrisiko (ILAAP) vil utgjøre en viktig del av den samlede risikovurderingen.

Pilar 2 gir også retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess (SREP - Supervisory Review Evaluation Process). Finanstilsynet skal overvåke og evaluere institusjonens prosess under pilar 2, og tilsynsmyndighetene skal gjennomføre tiltak dersom de ikke anser at prosessen er tilfredsstillende.

Sparebanken Sørs prosess for vurdering av risiko og kapitalbehov er beskrevet i kapittel 4.

Banken har mottatt Finanstilsynets vurdering av risiko og kapitalbehov (SREP) for konsernets ICAAP for 2021, og Finanstilsynets foreløpige vedtak innebærer et kapitalbehov under pilar 2 på 1,8 prosent av beregningsgrunnlaget. Dette er en reduksjon på 0,2 prosentpoeng fra tidligere pilar 2-krav. Pilar 2-kravet skal være oppfylt til enhver tid. Kravet er knyttet til en vurdering av risikofaktorer som ikke dekkes av pilar 1-kravene.

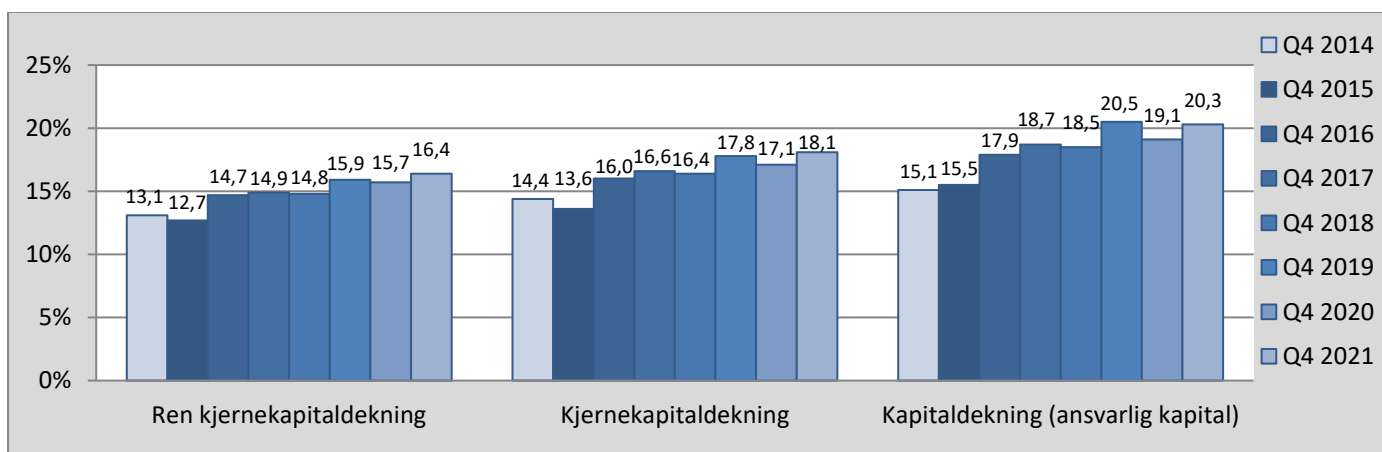
Finanstilsynet vurderer i tillegg at banken bør ha en margin i form av ren kjernekapital over det samlede kravet til ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning på 1,0 prosent.

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av informasjon, og gjennom minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2, skal pilar 3 bidra til økt markedsdisiplin og gjøre det lettere å sammenligne foretakene. Foretakene skal offentliggjøre opplysninger som gir markedsaktørene mulighet til å vurdere foretakenes risikoprofil, kapitalisering og styring og kontroll av risiko. Offentliggjøring av informasjonen skjer på bankens [hjemmesider](#).

3.3 Kapitaldekning

Konsernet har en ren kjernekapitaldekning på 16,4 prosent, kjernekapitaldekning på 18,1 prosent og ansvarlig kapitaldekning på 20,3 prosent pr. 31. desember 2021. Konsernet oppfylte kapitalkravene på henholdsvis 16,5 prosent for totalkapital, 14,5 prosent for kjernekapital og 13,0 prosent for ren kjernekapital med god margin. Konsernets gjeldende interne mål for 2021 var 15,3 prosent i ren kjernekapitaldekning. Konsernets foreløpige kapitalmål for 2022 vil være 16,3 % i ren kjernekapitaldekning, og endringen har sammenheng med økt krav til systemrisikobuffer, økt motsyklikisk buffer samt foreløpig pilar 2-vedtak fra Finanstilsynet.

Utvikling i kapitaldekning 2014 – 2021

Figur: Ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning (ansvarlig kapital) pr 4. kvartal 2014-2021. Myndighetskrav for de ulike kapitaldekningstypene oppfylles med god margin.

Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel er definert som et kapitalmål (telleren) dividert på et eksponeringsmål (nevneren). Kapitalmålet består av kjernekapital, og eksponeringsmålet omfatter samtlige balanseførte poster og ikke-balanseførte poster beregnet uten risikovekting. Minstekravet til uvektet kjernekapitalandel er fastsatt til 3 %. Alle banker skal i tillegg ha en ivektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 2 prosent. Systemviktige banker skal utover dette ha en uvektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 1 prosent.

Uvektet kjernekapitalandel for Sparebanken Sør er 9,4 prosent pr 31. desember 2021 og oppfyller med god margin kravet på 5 prosent.

Krisehåndteringsdirektivet (BRRD) – MREL

Som en følge av Krisehåndteringsdirektivet (BRRD) er det innført minimumskrav til summen av ansvarlig kapital og konvertibel gjeld (MREL). Dette innebærer nye krav til konvertibel og etterstilt gjeld, og omfatter også Sparebanken Sør. Kravene fastsettes av Finanstilsynet ut fra kapitalkrav og til enhver tid gjeldende justert beregningsgrunnlag. Basert på kapitalkrav og justert beregningsgrunnlag per 31. desember 2020, er effektivt MREL-krav fastsatt til 32,0 prosent og utgjorde 20,2 mrd. kroner.

Myndighetene har innført en takbestemmelse for andel av etterstilt gjeld, og kravet skal oppfylles innen 1. januar 2024. Fra 1. januar 2022 skal foretaket oppfylle et minstekrav til etterstilling på 20,0 prosent av justert beregningsgrunnlag. Dette kravet vil regnes som startnivå for den lineære innfasingen av kravet til etterstilling. Banken oversendte til Finanstilsynet, innen fristen 31. mars 2022, en oppdatert plan for innfasing av etterstilt gjeld. Banken hadde ved utgangen av 2021 samlet utstedt 3,5 mrd. kroner i senior etterstilt obligasjonslån (Tier 3).

4. RISIKO- OG KAPITALSTYRING

4.1. Formål

Risiko- og kapitalstyringen skal støtte opp under bankens strategiske mål og ambisjoner. Dette innebærer at risiko- og kapitalstyringen skal være i tråd med den overordnede strategiplanen på konsernets langsiktige mål til; utvikling, vekst, soliditet, lønnsomhet og risikoprofil.

For å sikre at de ulike styringsdokumentene er i overensstemmelse med konsernets målsettinger, skal styringsdokumentene revideres og vedlikeholdes jevnlig, og normalt foretas en revisjon av dokumentene i løpet av en 12 måneders periode med beslutning av relevant instans.

4.2. Organisering og ansvarsfordeling

Et viktig element i risiko- og kapitalstyringen er organisasjonskulturen. Organisasjonskulturen påvirker de ansattes kunnskap, holdning og evne til å håndtere risiko. En mangelfull organisasjonskultur kan ikke kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak.

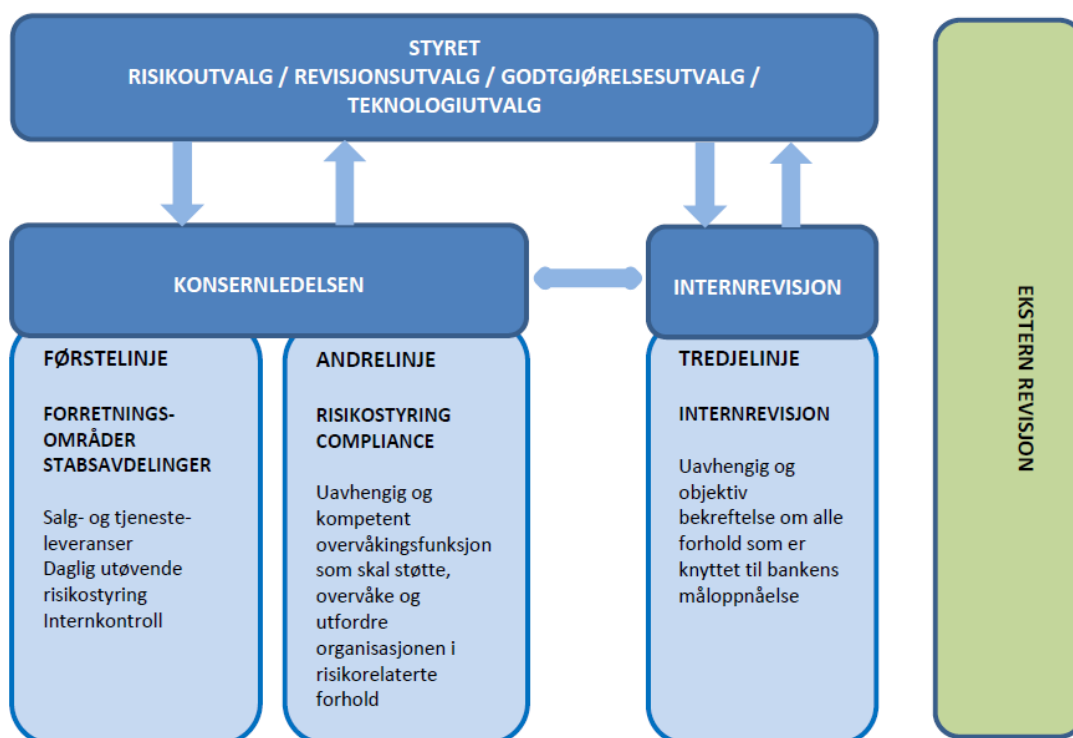
Risiko- og kapitalstyringen i Sparebanken Sør er delt i følgende funksjoner:

Det skal være en funksjons- og rollefordeling mellom bankens forretningsområder og kontrollerende instanser.

Sparebanken Sør har som prinsipp at ansatte i den utøvende virksomheten skal styre og måle den risiko som banken utsettes for i den daglige virksomhet, og rapportere denne i henhold til vedtatte prosedyrer.

Det skal innenfor de ulike risikoområdene være en hensiktsmessig organisering og uavhengighet mellom de ansatte som utøver operativt arbeid, og de som har ansvaret for overvåking og rapportering av økonomiske nøkkeltall og styringsmål.

Overordnet kan bankens virksomhetsstyring skjematisk beskrives innenfor «trelinjemodellen». Skjematisk kan modellen beskrives som følger:

Styret

Styret har det overordnede ansvar for bankens totale risikostyring, og skal påse at banken har hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter risikostrategier og risikoprofil, herunder styringsmålsettinger og risikotoleranse. Risikoprofilen operasjonaliseres gjennom rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter.

Styret fastsetter retningslinjer for konsernets risikotaking, identifikasjon, overvåking og kontroll av risikofaktorer som konsernet er, eller kan bli eksponert for, herunder risikoer knyttet til makroøkonomiske forhold, og styret stiller krav til rapportering og informasjon. Styret skal regelmessig orienteres om konsernets risikostyring og risikoeksponering.

Styret har oppnevnt et eget revisjonsutvalg som er et underutvalg av styret med formål å foreta mer grundige vurderinger av avtalte saksområder, herunder å styrke arbeidet med finansiell rapportering og internkontroll.

Styret fastsetter også strategi og retningslinjer for nivå, sammensetning og fordeling av egenkapital, og godkjenner prosessen for å sikre tilstrekkelig egenkapitalnivå til enhver tid (ICAAP).

Risikoutvalg

Risikoutvalg er et underutvalg av styret med formål å bidra til at risiko- og kapitalstyringen i konsernet støtter opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikoutvalget skal overvåke den samlede risiko og vurdere om konsernets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfanget av virksomheten.

Styret fastsetter instruks for og oppnevner medlemmer av risikoutvalget blant styrets egne medlemmer. Risikoutvalget fungerer også som et ESG-utvalg, og skal behandle og forberede ESG-saker for styret.

Administrerende direktør og Konsernledelsen

Administrerende direktør og øvrig konsernledelse har ansvaret for å implementere risikostyring og internkontroll. Administrerende direktør har etablert en rådgivende konsernledergruppe som møtes jevnlig.

Administrerende direktør har delegert oppgaver i henhold til det formelle ansvar for intern kontroll og risikostyring. Ansvar for utarbeidelse av grunnlag for den årlige vurderingen av risikosituasjonen og kapitalbehovet er delegert til divisjon Risikostyring. Det er videre delegert kontrolloppgaver til de enkelte linjeansvarlige innen rammene for vedtatte prinsipper, instruksjoner og fullmakter.

Konsernledelsen skal sørge for at banken har en organisasjon med riktig kompetanse samt gode og effektive rammeverk, prosesser, systemer, modeller og rutiner for styring av risikoer banken er utsatt for.

Forretningsområdene og stabs-/fagavdelinger

Forretningsområdene og fagavdelingene har ansvar for operativ drift og den daglige styring og oppfølging av risiko innen eget ansvarsområde. Forretningsområdene har ansvar for å utarbeide og vedlikeholde prosesser, systemer, retningslinjer og rutiner for styring av risiko innen eget ansvarsområde, samt å følge opp og kontrollere at disse etterleves.

Risikostyring

Divisjon Risikostyring dekker hele konsernet og utfører ikke aktiviteter som det er intensjon om at kontrollfunksjonen skal overvåke. Divisjonen skal identifisere, måle og vurdere bankens totalrisiko, samt ha overordnet ansvar for kapitalstyring. Divisjon Risikostyring har ansvar for jevnlig rapportering til konsernledelse, risikoutvalg og styret av bankens totale risikoeksponering.

Compliance

Det er etablert en uavhengig compliance-funksjon.

Compliance-funksjonens hovedansvar er å kontrollere og rapportere avvik i etterlevelsen av lover, forskrifter, rundskriv og styringsdokumenter. Etterlevelse har som mål å sørge for at det er samsvar mellom myndighetskrav, ulike standarder og hvordan banken løser oppgavene. De til enhver tid gjeldende regulatoriske krav skal etterleves, og dette er også viktig for å kunne ta riktige og gode beslutninger som skal bidra til å oppfylle vedtatte styringsmål.

Compliance-funksjonen inngår i andrelinje-kontroll og foretar uavhengige stikkprøvekontroller, risikooppfølginger og rapporteringer.

Internrevisjon

Konsernet har internrevisjonsfunksjon med egne ansatte som rapporterer direkte til styret og er uavhengig av administrasjonen. Internrevisjonen er en uavhengig bekreftelses- og rådgivningsaktivitet som har til hensikt å tilføre merverdi og forbedre konsernets drift. Internrevisjonen benytter en systematisk og strukturert metode for å evaluere og forbedre effektiviteten og hensiktsmessigheten av konsernets prosesser for risikostyring, kontroll og governance. I tillegg skal Internrevisjonen gjennom sine revisjoner bidra til å forebygge og avdekke eventuelle misligheter.

4.3. Risikostyring

Risikostyringen skal støtte opp under Sparebanken Sørs strategiske mål. Det er fastsatt rammeverk for risikoappetitt, risikorammer og risikotoleranse for de enkelte risikotypene. Det er etablert systemer for måling, rapportering, styring og kontroll av risiko. Både samlet risikonivå og de ulike risikokategorier skal følges tett opp for å sikre at konsernet utvikler seg i tråd med vedtatt risikoprofil og strategier.

Risikostyringen skal sikre at risikoeksponeringen til enhver tid er kjent, og bidra til at Sparebanken Sør når sine strategiske mål for finansiell stabilitet og lønnsomhet. Konsernets risikoeksponering skal tilpasses kapital, vekstambisjoner, kompetanse og markedsmessige muligheter, samt krav og retningslinjer fra myndighetene.

Sentrale elementer i konsernets risikostyring:

- Definere og kvantifisere konsernets risiko
- Etablere rammeverk og retningslinjer for konsernets risikotaking
- Fastsette risikostrategier, risikoappetitt med hensiktsmessige risikomål og risikotoleranse
- Vedlikeholde og videreutvikle en god risikokultur hvor det er god balanse mellom forretningsmessige mål og risiko
- Ha en best mulig allokering av konsernets kapital ut fra strategiske mål og lønnsomhet
- Ha risikostrategier med hensiktsmessige styringsmål
- Ha gode systemer og rutiner for identifisering, måling og analyse av risiko
- Ha gode systemer og rutiner for styring, oppfølging, rapportering og kontroll av risiko

Risikokultur

I prosessene for risikostyring er organisasjonens risikokultur en grunnmur som de andre elementene i helhetlig risikostyring bygger på. Risikokultur er en kritisk faktor for å oppnå ønsket nivå på bankens risikostyring.

«God risikokultur innebærer at det er et miljø hvor det er bevissthet til at banken eksponeres for ulike risikoer i de fleste aktiviteter, men hvor det er en forståelse for at risiko skal styres. Det skal være en åpenhet hvor det er respekt og tillit som sikrer at man i beslutningsprosesser får frem ulike synspunkter, og hvor det stimuleres til et konstruktivt engasjement.»

Bankens risikostyring baseres på at god praksis forenes med god teori, og banken skal ha en kultur for å vurdere og behandle risiko i alle sammenhenger. Bankens skal utvikle og vedlikeholde en god risikokultur gjennom kommunikasjon, informasjon og opplæring om bankens strategi, aktiviteter og ønsket risikoprofil.

Alle ansatte må være seg bevisst sitt ansvar i relasjon til risikostyring, og risikostyring er ikke begrenset til spesialister i andre- og tredjelinje, men er også en integrert del i daglig forretningsvirksomhet.

Etterlevelse av vedtatte etiske retningslinjer er viktige forutsetninger for at konsernet skal nå sine langsiktige mål.

Risikostyringen skal sikre:

- En risikoprofil som ligger på nivå med sammenlignbare banker, men som også er tilpasset bankens risikokapasitet og risikoappetitt
- En risikotaking som er fundamentert på lønnsomhet og avkastning
- En risikoprofil som gjør at ingen enkeltrisiko skal true Sparebanken Sørs selvstendighet
- At krav fra myndigheter oppfylles
- En risikoprofil som ikke skader konsernets omdømme og renommé

Risiko er konkretisert med kvalitative og kvantitative risikorammer for risiko og kapital.

4.4. Kapitalstyring

Sparebanken Sør har et mål om til enhver tid å være godt kapitalisert. Bankens rene kjernekapitaldekning skal oppfylle myndighetspålagte minstekrav og være på nivå med sammenlignbare banker. Av de store regionbankene er det bare Sparebanken Sør som benytter standardmetoden i kapitaldekningsberegning, og dette må hensyntas i sammenligninger.

Sparebanken Sør skal være kapitalisert slik at man har et godt fundament for utvikling og vekst i høykonjunkturer og samtidig har robusthet for å kunne møte lavkonjunkturer.

Kapitalstyringen skal sikre at:

- Regulatoriske krav til kapital blir ivaretatt
- Markedsmessige muligheter og ambisjoner blir ivaretatt
- Tilstrekkelige operasjonelle buffere
- Mål til rating innfris
- Krav fra nasjonalt og internasjonalt finansmarked ivaretas
- Konkurransedyktig avkastning oppnås

Det er en målsetting at egenkapitalavkastningen i forretningsområdene skal beregnes som risikojustert avkastning. I den grad kapital er knapphetsfaktor, skal kapital allokere ut fra strategiske og lønnsomhetsmessige betraktninger.

Risikoanalyse

Det gjennomføres en analyse av de risikoer som er identifisert mht. risikoens karakter og risikodrivere. Risikoene skal kvantifiseres i sannsynlighet, konsekvens og forventet tap. Risikoanalysen skal sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering av behov for kontrolltiltak eller tiltak for å redusere risikoen. Det gjennomføres løpende kontrolltiltak som dokumenteres og rapporteres.

4.4.1. ICAAP

Styret har ansvar for intern risiko- og kapitalvurderingsprosess (ICAAP prosessen) i banken. Det er styrets ansvar å beslutte og ta stilling til bankens risikotoleranse, kapitalbehov og kapitalplan. Styret skal også godkjenne metodevalg og resultater. Formålet med ICAAP prosessen er å gjennomføre en kvantitativ og kvalitativ vurdering av konsernets

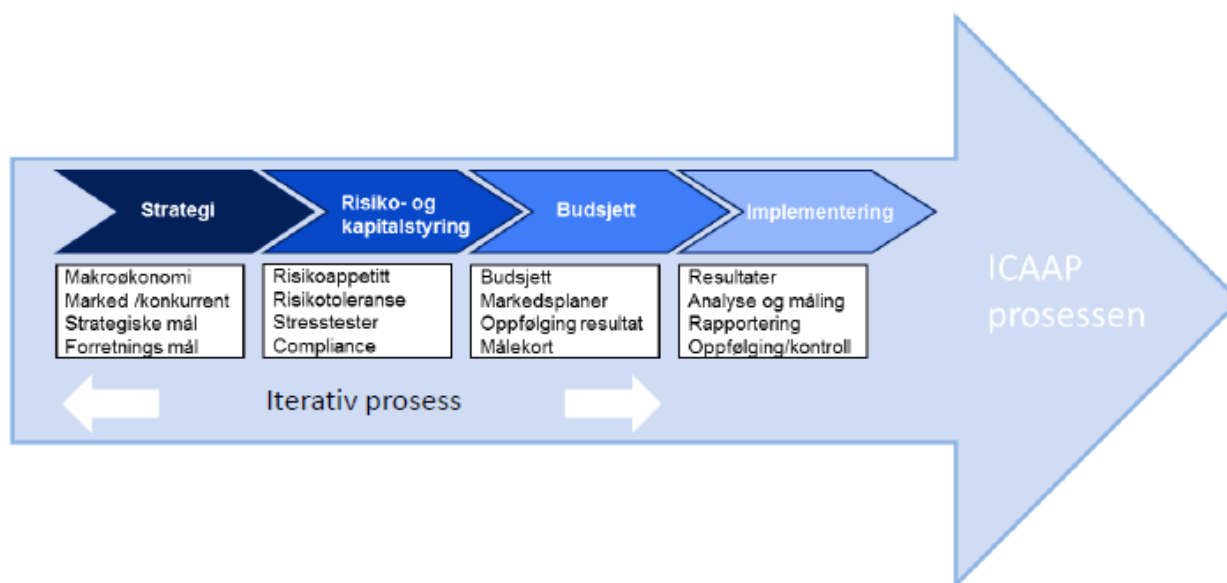
risikoer for å vurdere om bankens kapitaldekning og kapitalbuffer er tilstrekkelige sammenlignet med bankens risikoprofil.

Styret har integrert ICAAP som en del av de strategiske og forretningsmessige prosessene i banken. Dette innebærer blant annet at ICAAP er et viktig beslutningsgrunnlag knyttet til blant annet:

- Strategiplan
- Årlige prognoser og investeringsbehov
- Risikovurderinger knyttet til marked og produkter
- Overordnet risiko- og kapitalplanlegging.

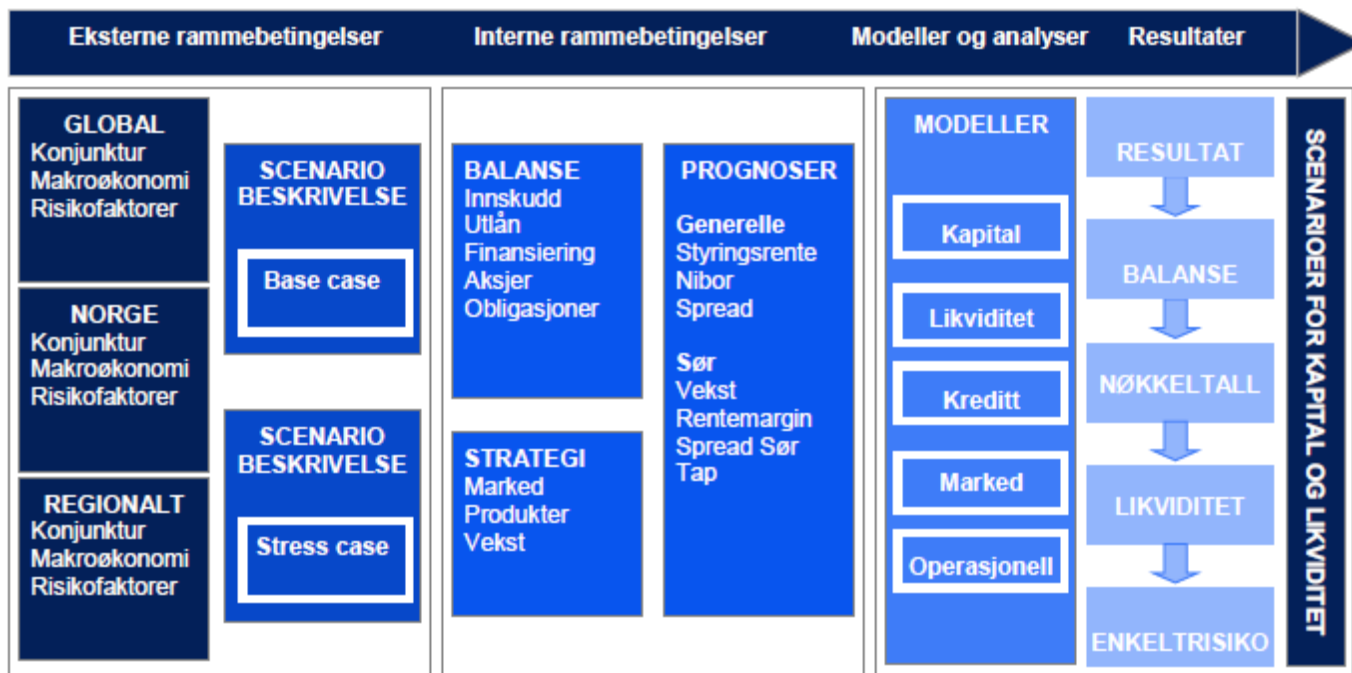
Konsernets prosesser knyttet til kapitalvurdering (ICAAP) er basert på kvantifisering av risiko og kapitalbehov for de vesentlige risikoområdene.

Skisse for konsernets ICAAP prosess integrert mot strategi og budsjett er vist i figuren under:

Kvantitative analyser av risikoer suppleres med kvalitative vurderinger.

Sentralt i vurdering av konsernets langsiktige kapitalbehov og kapitalbuffer er scenarioanalyser av forventet økonomisk utvikling og stresstesting.

Figur: Modell for scenarioanalyser og stresstesting

Utgangspunktet for risiko- og kapitalvurdering er mål og ambisjoner fastsatt i konsernets strategiplan og øvrige styringsdokumenter.

Risikoer identifiseres og analyseres, og kapitalbehov fastsettes for den enkelte risiko.

Med utgangspunkt i globale, nasjonale og regionale økonomiske utviklingstrekk utarbeides det scenarioer for fremtidig økonomisk utvikling. Det utarbeides scenarioer for forventet utvikling (Base case) og Stress case. Stress case skal representere en alvorlig nedgangskonjunktur.

Scenarioene beregner effektene på resultat, balanse, kapital, enkeltrisikoen, likviditet samt ulike nøkkeltall. ICAAP skal være fremadskuende. Banken har derfor lagt til grunn en 4 års periode i scenarioanalysene, hvor bunnen av nedgangskonjunktoren i et Stress case er i år 3. Det gjennomføres sensitivitetsanalyser og revers stresstesting.

Analyse av enkeltrisikoen vil, sammen med scenarioanalysene og andre vurderinger, danne grunnlag for hvilken kapital og kapitalbuffer konsernet bør ha.

Likviditets- og finansieringsrisiko vil utgjøre en viktig del av den samlede risikovurderingen. Dette er kjent som ILAAP. Sentralt er likviditetsbehov på kort og mellomlang sikt samt resultater av gjennomførte stresstester. Informasjon om størrelse, sammensetning og kvalitet på bankens likviditetsbuffer vil fremkomme, samt utvikling i kvantitative måleparametre som «Liquidity Coverage Ratio» LCR.

ICAAP/ILAAP gjennomføres en gang i året. Ved vesentlige endringer i eksterne eller interne rammebetingelser og forutsetninger, metoder eller andre forhold som vil påvirke kapitaldekningen, vil ICAAP/ILAAP revideres og oppdateres.

Vurdering av risiko og kapitalbehov

Tabellen under viser hvilke risikoer som inngår i konsernets ICAAP, og hvilke metoder som benyttes for beregning av risiko og kapital.

Risikotype	Risikokategorier	Beregningsmetode
Kredittrisiko	Pilar 1	Standardmetoden
	Pilar 2 (Risiko utover standard)	Finanstilsynets metodikk/egne vurderinger
	Konsentrasjonsrisiko	Bransje – Finanstilsynets metodikk/egne vurderinger Store engasjement – Finanstilsynets metodikk/egne vurderinger
	Høy utlånsvekst	Finanstilsynets metodikk/egne vurderinger
Markedsrisiko	Pilar 1 (Aksjer, renter og valuta)	Standardmetoden
	Pilar 2 (Risiko utover Standard)	Finanstilsynets metodikk/egne vurderinger
Operasjonell risiko	Pilar 1 (Ekstern, personell, rutiner)	Basismetoden
	Pilar 2 (Risiko utover Basis)	Egne vurderinger
Likviditetsrisiko	Finansieringskostnad	Egne vurderinger
Forretningsrisiko	Uventet svikt i inntekt/kostnad	Egne vurderinger
Strategisk risiko	Manglende/feil satsninger	Egne vurderinger
Eierrisiko	Eierskap herunder i forsikringsvirksomhet	Finanstilsynets metodikk/egne vurderinger
Annen risiko		Egne vurderinger

Tabell: Metoder for beregning av kapitalbehov

Med bakgrunn i modeller og metoder samt kvalitative vurderinger som skissert over, identifiseres og beregnes kapitalbehov for de ulike risikoer som inngår i ICAAP (Pilar 1 og Pilar 2 risikoer).

Kapitalmål

Resultater fra ICAAP prosessen gir føringer for risikoappetitt, kapitalbehov og de risikostrategier som vedtas av styret. Gjennom ICAAP prosessen verifiseres det at:

- Konsernet har tilstrekkelig kapital til å ivareta myndighetenes krav og interne styringsmål til kapitaldekning og kapitalbuffer.
- Konsernet har en kapitaldekning i bunn av en alvorlig nedgangskonjunktur som ligger over myndighetenes minstekrav, og at det med stor grad av sannsynlighet kan gjennomføres tiltak for å bringe kapitaldekningen tilbake til styringsmålet.
- Konsernet har tilstrekkelige kapital og kapitalbuffer til å gjennomføre planer og strategiske tiltak uten at soliditetsmålet er truet.

En viktig del av konsernets målsetting er at ren kjernekapitaldekning skal være på nivå med sammenlignbare banker. Av de store regionbankene er det bare Sparebanken Sør som benytter standardmetoden i kapitaldekningsberegningen.

Finanstilsynets vurdering av risiko og kapitalbehov (SREP) for norske finansforetak er inndelt i fem grupper basert på størrelse, kompleksitet og virkeområde, samt graden av risiko som foretaket representerer for det finansielle systemet. Sparebanken Sør er i gruppe 2, som omfatter store eller mellomstore foretak, som hovedsakelig driver innenlands, men med høye markedsandeler nasjonalt eller regionalt. Banker i gruppe 2 vil få en detaljert SREP-vurdering med skriftlig tilbakemelding hvert annet år.

Rapportering

Rammer for risiko- og kapitalstyringen er fastlagt i ulike styringsdokumenter og blir fulgt opp gjennom faste rapporter. Dette sikrer en løpende oppfølging av styringsmål, enkeltrisikoen og konsernets samlede risiko.

Gjenopprettingsplan

Sparebanken Sør har etablert en gjenopprettingsplan for at banken skal kunne gjenopprettes fra en svært alvorlig finansiell krise uten ekstraordinær hjelp fra myndighetene. Planen er en integrert del av konsernets rammeverk for risiko- og kapitalstyring, og vil tre i kraft ved brudd på forhåndsdefinerte indikatorer. Planen omfatter dermed identifikasjon av relevante indikatorer for å sikre tidlig nok inngripen og tilstrekkelig effektive tiltak for å kunne gjenopprette bankens finansielle posisjon etter en kraftig finansiell krise.

5. KREDITTRISIKO

Kredittrisiko er risiko for tap for at en motpart ikke oppfylder sine forpliktelser i henhold til avtale. I et låneforhold består kredittrisikoen i at låntaker ikke oppfylder låneavtalen, og at etablerte sikkerheter ikke dekker engasjementet. Kredittrisiko er konsernets største risiko og den risiko som krever mest kapital.

Konsentrasjonsrisiko er kredittrisiko i form av risiko for tap pga. stor samlet eksponering på en enkelt motpart eller tilknyttede grupper av motparter (store engasjementer), motparter med virksomhet innen samme bransje (næringskonsentrasjon) eller geografiske område (geografisk konsentrasjon).

5.1. Vurdering av risiko

Kredittrisiko er det største risikoområdet for Sparebanken Sør. Banken har i dag en godt diversifisert portefølje både i forhold til geografi, kundesegmenter og bransjer.

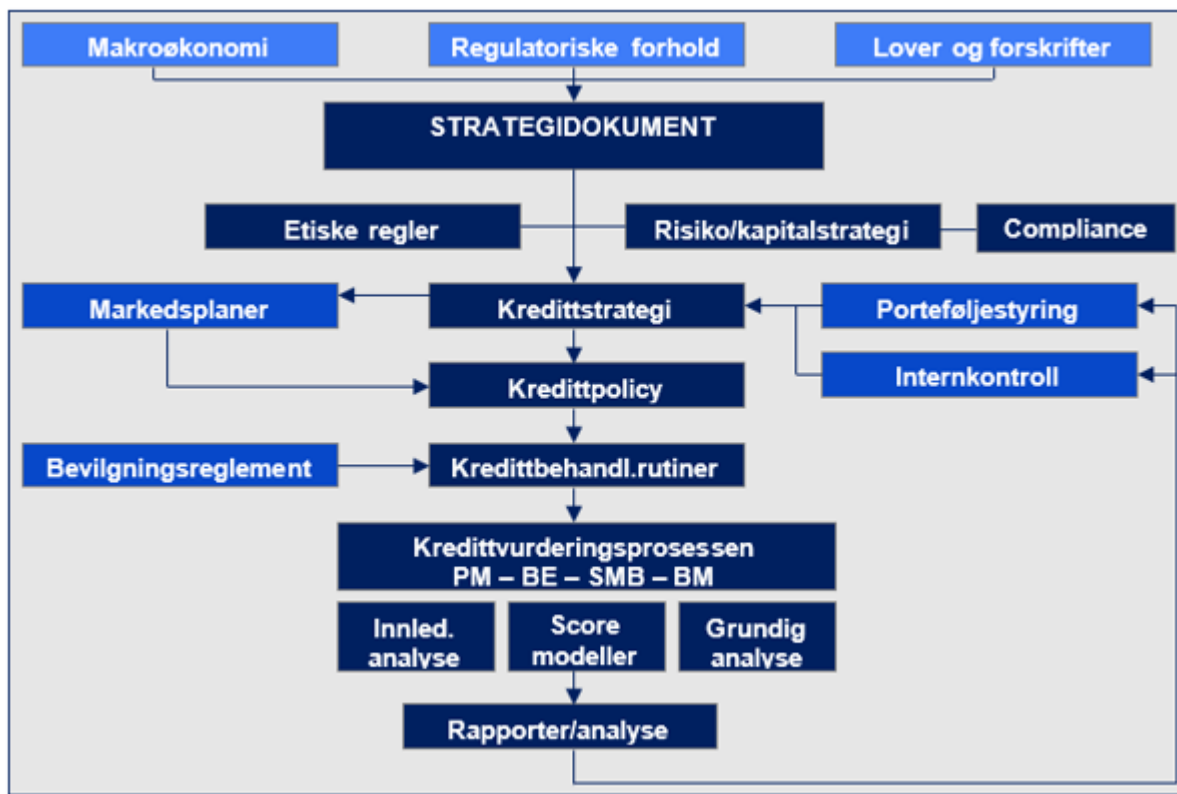
Kapitalberegning for kredittrisiko er foretatt etter standardmetoden. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens kredittrisiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden.

5.2. Styring og kontroll

Styret har det overordnede ansvaret for bankens kredittgivning, og skal fastsette bankens kredittstrategiske og kredittpolitiske forutsetninger.

Foruten å være den største banken i Agder, er banken også etablert i Vestfold og Telemark samt i Rogaland. I tillegg vil banken ha et nasjonalt markedssegment gjennom utflyttede personkunder og de organisasjoner som inngår i KNIF (Kristen-Norges interessefellesskap) og deres ansatte.

Figuren under viser prinsipper for styring og kontroll av kredittrisiko.

Figur: Styringsmodell kredittrisiko

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets kredittstrategi, kredittpolicy, operasjonelle kredittretningslinjer, kredittprosesser og bevilgningsfullmakter. Disse gir retningslinjer for bankens kredittgivning.

Sparebanken Sør har utviklet, og bruker modeller for risikoklassifisering i kredittprosesser og i porteføljestyling av person- og bedriftsmarkedet.

Kredittstrategi

Kredittstrategi er overordnede forhold knyttet til bankens kredittportefølje og kredittgivning, og består av noen generelle hovedpunkter samt et sett med kredittstrategiske og kvantitative rammer.

Hovedpunktene vil i stor grad være målsettinger og retningsangivelser, mens de kvantitative rammene både kan angi begrensninger og mål for risikotoleranse og risikoappetitt.

Kredittpolicy

Kredittpolicy fastsetter policyregler i forhold til enkeltengasjementer og mer definerte kriterier for kredittgivingen, samt prinsipper for hvordan kredittstrategien skal operasjonaliseres.

Bevilgningsreglement

Bevilgningsreglement og bevilgningsfullmakter beskriver kriterier og fullmakt for innvilgelse og oppfølging av kreditter.

Fullmaktene er differensierte i forhold til kompetanse, risikoklasse og sikkerhetsklasse, samt behov den enkelte har i sin stilling.

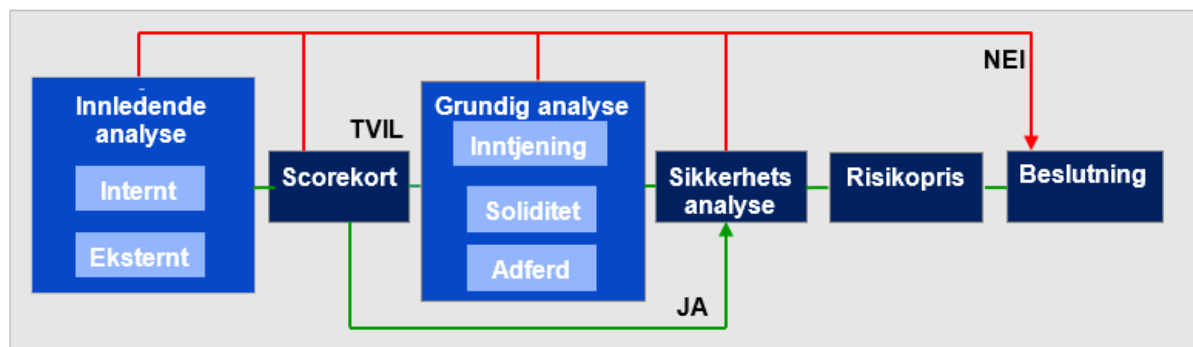
Kredittbehandlingsrutiner

Kredittstrategi og kredittpolicy samt operasjonelle kredittretningslinjer regulerer ulike forhold knyttet til kreditt-giving, kredittoppfølging og håndtering av misligholdte engasjementer.

Kredittvurderingsprosessen

Banken benytter beslutningsstøttesystemer i kredittvurderingsprosessen. Det er en prosessløype for personkunder, mens det for bedriftsmarked er tre prosessløyper avhengig av type og størrelse på kunde. For bedriftsmarked er det også en prosessløype for engasjementsfornyelse.

De ulike hovedtrinn i kredittvurderingsprosessen er skissert under.

Figur: Kredittvurderingsprosessen

Innledende analyse er basert på interne og eksterne vurderinger og policykontroller og har som målsetting å avdekke om søknaden er innenfor bankens strategi og policy, eller om det er risikoaspekter som tilsier at søknaden bør avslås allerede på dette tidspunkt.

Resultat av scoring og innledende analyse setter krav til hvilke kredittprosesser og risikovurderinger som skal utføres, og hvilke fullmakter som skal benyttes i forbindelse med innvilgelse og oppfølging av person- og bedriftsmarkedsengasjementer. Avhengig av resultat fra innledende analyse og scoring må søknader med tvil (gule saker) gjennom en eller flere grundige analyser mht. inntjening, soliditet og/eller adferd.

Ved beregning av sikkerhetsdekning legges antatt realisasjonsverdi til grunn.

Resultatene fra innledende analyse, scorekort, grundig analyse og sikkerhetspolicy samt eventuelle avvik fra risikopris, gir føringer for hvem som har fullmakt til å innvilge saken.

Internkontroll

Det er etablert rutine for årlige risikoidentifisering, risikoanalyse, kontrollplaner og oppfølging knyttet til de ulike prosessene innenfor kredittområdet. Det innhentes også halvårlige lederbekreftelser med vurdering av endringer i risikoer, og ledere på alle virksomhetsområder skal løpende vurdere risikobildet og internkontrollen.

Engasjementsoppfølging

Alle kunder med høy risikoklasse følges opp kvartalsvis med tanke på tiltak og tapsavsetninger. Bankens største engasjementer blir jevnlig presentert for styret.

Misligholdte engasjementer innenfor segmentene personkunder og personlig næringsdrivende overføres til et eksternt inkassobyrå for innkreving.

Misligholdte engasjement i bedriftsmarkedet følger egne oppfølgingsrutiner, hvor også bankens sentrale kredittavdeling er involvert.

Rapporter/analyser

Det utarbeides periodiske rapporter og analyser for kredittområdet, som sikrer at utviklingen følger de mål som er fastsatt i styringsdokumenter.

Risikoklassifiseringssystemet

Risikoklassifiseringssystemet benyttes i kredittvurderingsprosessene og for å beregne risiko, kapitalbinding og lønnsomhet på produkt, kunde og porteføljnivå.

Risikoklassifiseringssystemet består av følgende komponenter:

Misligholdssannsynlighet	Modeller for beregning av misligholdssannsynlighet
Sikkerhetsklasser	Modeller for beregning av sikkerhetsklasse
Eksponering	Modeller for beregning av eksponering
Tapsgrad	Modeller for beregning av tap ved mislighold
Forventet tap	Modeller for beregning av forventet tap neste 12 måneder
Risikogruppe	Modeller for inndeling i risikogrupper
Risikopris	Modeller for beregning risikojustert pris

Figur: Risikoklassifiseringssystemet

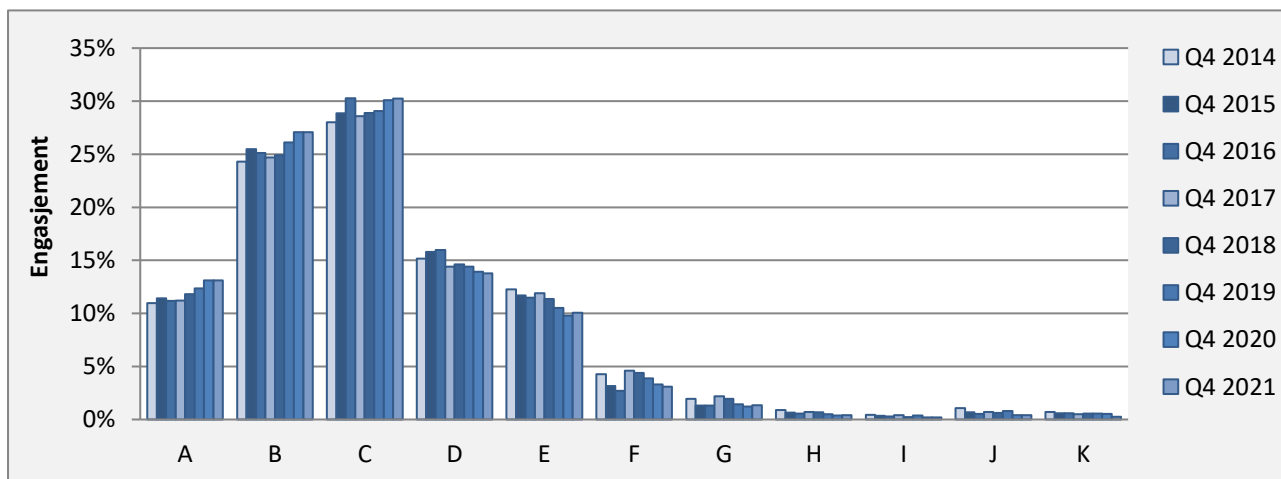
Misligholdsansynlighet

Scorekort benyttes for å beregne misligholdsansynlighet. Scorekort deler kundene i 11 risikoklasser fra A – K, hvor A – D er lav risiko, E – G er middels risiko, H – J er høy risiko og klasse K er mislighold. Konsernet har søknads- og adferdsscorekort for personmarked og bedriftsmarked.

Risikoklasse	Nedre grense for mislighold, %	Øvre grense for mislighold, %
A	0,00	0,10
B	0,10	0,25
C	0,25	0,50
D	0,50	0,75
E	0,75	1,25
F	1,25	2,00
G	2,00	3,00
H	3,00	5,00
I	5,00	8,00
J	8,00	99,99
K	100	

Tabell: Risikoklasser

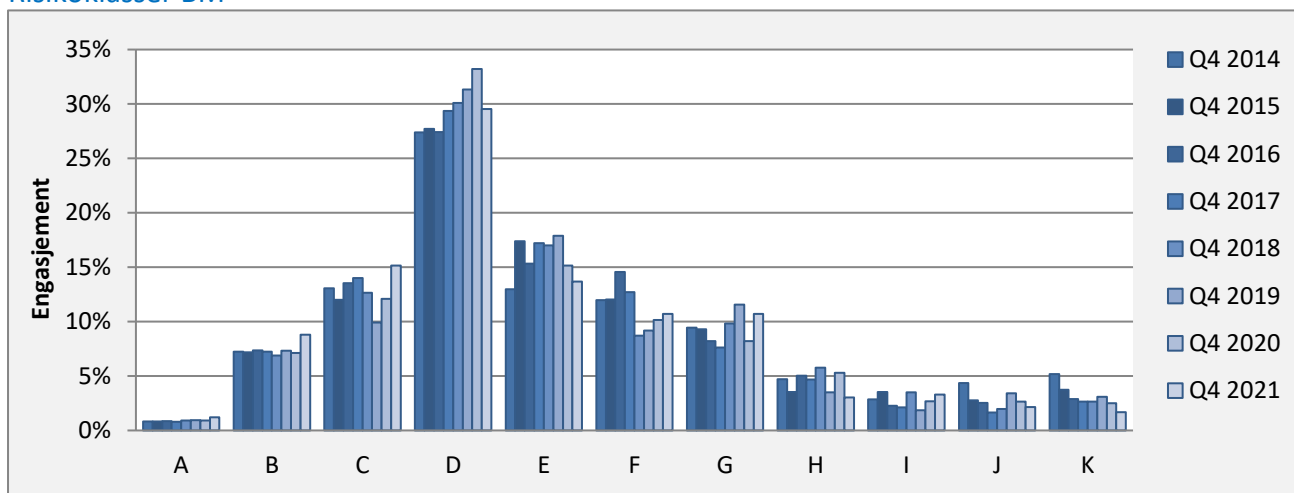
Risikoklasser PM

Figur: Risikoklasser PM

Figuren viser fordeling av PM-porteføljen på risikoklasser. For 4. kvartal 2021 utgjør kunder med lav risiko (A – D) 84,2 prosent. Kunder med middels risiko (E – G) utgjør 14,5 prosent, mens kunder med høy risiko (H – J) inklusiv klasse K, som er mislighold, utgjør 1,3 prosent.

Risikoklasser BM

Figur: Risikoklasser BM

Figuren viser fordeling av BM-porteføljen på risikoklasser. For 4. kvartal 2021 utgjør kunder med lav risiko (A – D) 54,7 prosent. Kunder med middels risiko (E – G) utgjør ca. 35,1 prosent, mens kunder med høy risiko (H – J) inklusive klasse K som er mislighold utgjør 10,2 prosent.

Tapsgrad

På bakgrunn av belåningsgrad/sikkerhetsdekning beregnes engasjementets tapsgrad (LGD – Loss Given Default) ved mislighold.

Eksposering ved mislighold

Konverteringsfaktoren (KF) definerer hvor stor andel av ubenyttet kredittramme som forventes å være trukket opp ved mislighold. Eksposering (EAD – Exposure At Default) ved mislighold beregnes som det høyeste av saldo eller bevilgning.

Forventet tap

Forventet tap for neste 12 mnd beregnes som:

Misligholdssannsynlighet (PD) X Eksposering (EAD) X Tapsgrad (LGD).

Risikojustert kapital

Banken rapporterer kapitalbehovet i kapitaldekningen etter standardmetoden. I forhold til bl.a. risikoprising, beregnes kapitalbinding på produkt og kundenivå som risikojustert kapital.

Validering

Konsernet gjennomfører årlig en kvalitativ og kvantitativ validering av scoremodellene. Modellene er kalibrert ut fra en TTC («Through-The-Cycle») tilnærming.

Misligholdte engasjement

Sparebanken Sør sin definisjon av mislighold er i henhold til EU's regulativ om anvendelse av definisjon av mislighold (575/2013 artikkel 178). Banken definerer mislighold på kundenivå både for massemarked og foretak. Dersom en kunde defineres som misligholdt, skal kundens engasjement inngå i bankens offentlige rapportering av misligholdte engasjement.

Mislighold er unnlatelse fra en låntaker fra å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Låntakers forpliktelser inkluderer økonomiske krav (betalingsmislighold) og andre forpliktelser som det er sannsynlig at låntaker ikke vil oppfylle.

- En kundes engasjement defineres som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer en 90 dager og beløpet overstiger 1% av balanseført eksponering og 1000 kroner for massemarked og 2000 kroner for foretak (betalingsmislighold).
- En kundes engasjement defineres som misligholdt dersom det er sannsynlig at låntaker ikke vil oppfylle sine forpliktelser på grunn av objektive krav:
 - Det er registrert tapsnedskrivning på kundens engasjement
 - Det er registrert konstaterte beløp på kunden
 - Det er fremsatt konkursbegjæring eller registret konkurs på kunden
 - Kunden har søkt om eller er i en gjeldsordning
 - Et selskap er begjært tvangsoppløst, eller tvangsoppløsning er besluttet
 - Salg av kreditter på grunn av forringet kredittkvalitet
- En kundes engasjement defineres som misligholdt dersom det gjøres kvalitative vurderinger som tilsier at låntaker ikke oppfylder sine forpliktelser. Kvalitative vurderinger foretas når det foreligger observerbare data knyttet til engasjementet eksempelvis vurderinger av betalingslettelser eller vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller låntaker. Når låntakers långiver av økonomiske eller kontraktsmessige grunner knyttet til låntakers finansielle vanskeligheter har gitt låntaker innrømmelser som långiver ellers ikke ville ha vurdert og når det blir sannsynlig at låntaker vil gå konkurs eller utsettes for en annen form for finansiell omorganisering.

Alle mislighold etterfølges av en karanteneperiode som starter når alle kundens misligholdstriggere har opphørt. I karanteneperioden anses kunden som misligholdt og perioden varer i 3 måneder eller 12 måneder avhengig av misligholdsårsak.

Betalingslettelser (Forbearance)

Engasjement med betalingslettelser er gjeldskontrakter hvor det er gitt betalingslettelser overfor en skyldner som har, eller er i ferd med å få, problemer med å innfri sine finansielle forpliktelser. Engasjement med betalingslettelser omfatter både friske og misligholdte engasjement. Dersom en kunde får betalingslettelser medfører dette at kundens engasjement får et forbearancemerke. Faktorer som medfører at kunder blir merket med forbearance vil være endring i betalingsbetingelser eksempelvis avdragsutsettelse og refinansiering som følge av betalingsproblemer. Når en kunde/konto blir merket med forbearance blir kunden/konto automatisk flyttet til trinn 2, dersom den ligger i trinn 1, jf. 3-trinns modellen i IFRS 9. Dersom kunden allerede er plassert i trinn 3, vil den bli liggende. Ved merking av lån med forbearance foreligger det en prøvetid før lån kan friskmeldes og således migrere tilbake til trinn 1.

5.2.1. Bruk av sikkerheter

Ved fastsettelse av vektingen av engasjementene i forbindelse med beregningen av kapitalkravet er følgende hovedtyper av pant benyttet:

- Pant i fast eiendom (bolig, fritidseiendom)
- Bankinnskudd

Hovedprinsippet for verdivurdering av sikkerheter er realisasjonsverdien, slik vi forventer at den skal være på et evt. realisasjonstidspunkt. Verdivurderingsprinsippene er nøye beskrevet i bankens Kredittdokument. Pant i fast eiendom i privatmarkedet skal verdivurderes ved ny sak og oppdateres minst en gang i året.

Videre er følgende typer av garantister benyttet i forbindelse med beregningen av kapitalkravet:

- Garantier fra stat, fylkeskommune og kommune

Den norske stat har AAA-rating. Kommuner og fylkeskommuner kan ikke gå konkurs, jf. Kommuneloven. Ut fra dette vurderes garantier fra disse som gode for pålydende.

Rutiner og retningslinjer for motregning av eksponeringer på eller utenfor balansen

Sparebanken Sør foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko.

Rutiner og retningslinjer for verdivurdering av sikkerheter

Banken har i Kredittdokumentet maler og fastsatte sjablongverdier for verdivurdering av relevante typer panteobjekter. Som utgangspunkt brukes normal salgsverdi, estimat fra Eiendomsverdi, bokført verdi eller annet relevant uttrykk for omsetningsverdi. Verdien på objektene blir deretter redusert med en standard faktor, som varierer med type panteobjekt. Denne reduserte verdien vil da være realisasjonsverdi.

6. MOTPARTSRISIKO

Motpartsrisiko er risiko for at bankens samarbeidspartnere/leverandører på finansområdet ikke kan oppfylle sine forpliktelser i henhold til avtale med banken.

Motpartsrisiko reduseres ved å diversifisere mellom ulike leverandører av finansielle tjenester, samt ved implementering av risikoreduserende tiltak som avtalefestet utveksling av sikkerheter mellom partene, umiddelbar motpartsavstemming og rapportering til sentrale rapporteringsmyndigheter.

6.1 Vurdering av risiko

Motpartsrisikoen vurderes som lav.

Kapitalberegning for motpartsrisiko er foretatt etter standardmetoden. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens motpartsrisiko, som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer som ikke avdekkes av standardmetoden.

6.2 Styring og kontroll

Styret har fastsatt at motpartsrisiko skal være lav. Bankens samarbeidspartnere på finansområdet skal ha ratingklassifisering på minimum investment grade nivå, samt ha et godt renommé blant låntakere og investorer.

Avgjørende for valg av samarbeidspartnere er evne og vilje til å bistå banken i finansiering av bankens virksomhet, herunder tilgang til en stor investorbase, som sikrer banken tilfredsstillende tilgang til finansiering konkurransedyktige priser. Bankens samarbeidspartnere må i tillegg kunne tilby profesjonelle produkter og tjenester innen andre finansielle tjenester som banken etterspør.

Bankens krav om lav motpartsrisiko innebærer at det skal etableres risikoreduserende tiltak. For å styre motpartsrisikoen mot finansielle foretak er det etablert rammer pr. motpart for ulike produkter. Rammefastsettelsen skal ivareta bankens målsetting om diversifisering. Rammer for motpartsrisiko skal dekke eksponering som oppstår med hensyn til likviditetsplasseringer, derivatposisjoner, portefølje i rentebærende verdipapirer og REPO-transaksjoner.

Banken inngår derivatkontrakter i forbindelse med avdekking av markedsrisiko som oppstår i bankens ordinære virksomhet ved finansiering til fast rente og i annen valuta enn NOK, samt ved utlån til kunder til fast rente og i valuta og ved derivathandel med kunder.

Banken forholder seg til regelverket for derivathandel under EMIR (European Market Infrastructure Regulation) vedrørende oppgjør, bekreftelser, dokumentasjon og myndighetsrapportering.

Transaksjoner i finansielle instrumenter mot bankens motparter skal reguleres av et tilfredsstillende juridisk avtaleverk. Avtalevilkårene skal omfatte krav til sikkerhetsstillelse med utveksling av sikkerhet, og skal ha som formål å redusere eksponeringen mot finansiell motpart. Vilkårene for kortsiktig utlån til finansiell motpart mot sikkerhet (Repoforretninger) skal normalt reguleres av en standard kontrakt (Global Master Repurchase Agreement). Derivatforretninger mot finansielle motparter skal reguleres av standardiserte avtaler (ISDA Master med Credit Support Annex) eller tilsvarende avtaleverk. Avtale om clearing gjennom myndighetsgodkjent Clearinghus er ytterligere et risikoreduserende tiltak.

Ved valg av finansielle motparter, investeringsobjekter og samarbeidspartnere innen finansområdet skal bankens policy og retningslinjer for bærekraft vektlegges. Banken søker gjennom sin forvaltning og seleksjon av leverandører å påvirke samfunnsutviklingen i en bærekraftig retning, herunder aktivt velge bort eksponeringer som kan medføre krenkelse av menneskerettigheter, korrupsjon, terrorfinansiering o.l.

7. MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko omfatter risiko knyttet til resultatvariasjoner på usikrede rente-, valuta- og egenkapitalposisjoner som følge av endringer i renter og kredittspreader, samt ved variasjon i valuta- og aksjekurser. Markedsrisiko kan inndeles i renterisiko, kredittspreadrisiko, valutarisiko og aksjerisiko. I tillegg vil det oppstå midlertidige resultateffekter knyttet til verdivurdering av avdekkingsforretninger (basisswapper), som benyttes for å avdekke rente- og valutarisiko som oppstår når banken gjennomfører finansiering i utenlandske markeder.

7.1 Vurdering av risiko

Markedsrisikoen vurderes som lav. Ved årsskiftet var markedsrisikonivåene innenfor de styrevedtatte kravene.

7.2 Styring og kontroll

Markedsrisikoen styres gjennom styringsmål gitt av styrevedtatte retningslinjer og rutiner. Styret har fastsatt at konsernet skal ha en lav markedsrisiko. Styret fastsetter årlig risikotoleransenivåer for tapspotensial for henholdsvis rente-, kredittspread-, valuta- og aksjerisiko, samt aggregert tapspotensiale for markedsrisiko. Rammefastsettelsen

for styringsmålene skal begrense risikoen og sikre at banken til enhver tid opprettholder styrets krav til en forsvarlig risikoprofil.

Markedsrisikoen skal være på nivå med sammenlignbare banker, men skal avstemmes mot bankens risikoprofil totalt sett og styrevedtatte krav til kapitaldekning. Risikoprofilen skal være tilpasset den aktuelle markeds situasjonen og utsiktene fremover. Styring og kontroll av markedsrisikoen skal ivaretas på en slik måte at banken er i stand til å motstå en lengre periode med markedsstress.

Ved avdekning av markedsrisiko (rente- og valutarisiko) benyttes rente- og valutaderivater, samt balanseinstrumenter.

Konsernets metodedokument for Markedsrisiko inneholder forutsetninger og modellvalg for utmåling av rente-, kredittspread-, valuta- og aksjerisiko. Modellene er basert på Finanstilsynets moduler for markedsrisiko.

Markedsrisiko følges opp løpende og rapporteres kvartalsvis til konsernledelsen, risikoutvalget og styret i henhold til styrevedtatte retningslinjer.

7.3 Renterisiko

Renterisiko er risiko for inntjeningsmessig tap som oppstår ved endringer i rentenivået hvis rentebindingstiden for bankens forpliktelser og fordringer ikke er sammenfallende. Renterisiko som oppstår ved konsernets ordinære virksomhet i form av fastrente kundeutlån, rentederivater mot kunder, fastrente plasseringer og finansiering til fast rente og i valuta, avdekkes løpende. Bankens renterisiko-eksponering måles ved å hensynta uavdekkede balanse- og derivatposisjoner.

Konsernet er eksponert for fixingrisiko i tilknytning til tidspunkt for rentefastsettelse på konsernets markedsfinansiering til flytende 3 måneders Nibor, og der tidspunkt for rentefastsettelsen på utlånsmassen er avvikende i forhold til dette.

Renterisiko vurderes på bakgrunn av et stresstestscenario hvor hele rentekurven får et parallelt skift på 2 prosentpoeng, samt en vurdering av hvordan 6 stresstestscenarioer med ulike vridninger i rentekurven påvirker konsernets posisjoner. Det tilfellet som gir størst tapspotensial legges til grunn ved utmåling av renterisikoen.

På konsernnivå har styret vedtatt et risikomål for renterisiko under 3 måneder og en risikoramme på renterisiko over 3 måneder. Rammen inkluderer også renterisiko i valuta.

Ved utgangen av 2021 var Sparebanken Sørs renterisiko 82 mill. kroner målt ved markedsverdimetoden.

7.4 Kredittspreadrisiko

Kredittspreadrisiko er risikoen for endringer i markedsverdi på rentebærende verdipapirer som følge av generelle endringer i kredittspreader. En generell økning i kredittspreader vil medføre en verdireduksjon på en portefølje av rentebærende verdipapirer. Endringer i kredittspreader er en konsekvens av endringer i investors krav til risikopåslag.

For beregning av tapspotensial benyttes Finanstilsynets stresstestmodell for kredittspreadrisiko. Tapspotensialet beregnes for ulike risikoklasser basert på rating, med fastsatte spreadendringer. Beregningen hensyntar konsernets faktiske posisjoner, målt til markedsverdi og gjenværende løpetid. Samlet tapspotensial utgjør konsernets kredittspreadrisiko. Beholdning av statspapirer innen OECD og andre motparter med kapitalvekt 0 er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

I tillegg styres konsernets kredittspreadrisiko indirekte via rammer for maksimale investeringer i ulike sektorer.

Ved utgangen av 2021 var Sparebanken Sørs kredittspreadrisiko 209 mill. kroner.

7.5 Valutarisiko

Valutarisiko består av risiko for tap når valutakursen endres. Alle finansielle instrumenter og øvrige posisjoner med valutarisiko skal inngå i vurderingen.

Valutarisiko i Sparebanken Sør oppstår som følge av finansierings- og investeringsaktivitet, internasjonal betalingsformidling, og/eller ved kundehandler. Valutaeksponeringen avdekkes løpende ved bruk av ulike instrumenter, herunder valutaterminer og swapper.

Tapspotensialet beregnes ut fra et stresstestscenario hvor valutakursene endrer seg med 25 prosent. Beregningen baseres på konsernets samlede netto valutaposisjon.

Ved utgangen av 2021 var Sparebanken Sørs valutarisiko 0,4 mill. kroner.

7.6 Aksjerisiko

Aksjerisiko består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, herunder investeringer i hegdefond, Private Equity fond, Venture Capital fond og Såkornsfond. Aksjer i datterselskaper, og/eller aksjer som inngår i en strategisk eierposisjon i finansiell sektor innregnes ikke.

Tapspotensialet beregnes ut fra et stresstestscenario hvor markedsverdien av aksjene faller med 45 prosent. Beregningen skal legge til grunn markedskurser, i den grad markedskurser er tilgjengelig for instrumentet.

Ved utgangen av 2021 var Sparebanken Sørs aksjerisiko 39 mill. kroner.

8. OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser. Dette kan være forstyrrelser og avbrudd av driftsmessig art, brudd på prosedyrer, feil i IT-systemer eller maskinvare, regelbrudd, bedragerier, brann og terrorangrep. Dette omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko og omdømmerisiko.

8.1 Vurdering av risiko

Den operasjonelle risikoen vurderes som lav.

Kapitalberegning for operasjonell risiko er foretatt etter basismetoden. I tillegg har banken vurdert om det er andre forhold ved bankens operasjonelle risiko som tilsier at det bør avsettes kapital for risikoer utover Pilar 1.

8.2 Styring og kontroll

Operasjonell risiko styres gjennom konsernets rammeverk for operasjonell risiko, rutiner og fullmakter. Styringsmål for operasjonell risiko fastsettes årlig av styret.

Styring og kontroll av operasjonell risiko kan deles i tre nivåer:

- Operativ styring og kontroll
- Overordnet risikostyring og kontroll
- Internrevisjonens kontroll

Det operative ansvar for styring og kontroll av operasjonell risiko ligger i linjen. Risikostyring tilrettelegger systemer og har ansvar for oppgaver knyttet til overordnet styring og rapportering av operasjonell risiko. Internrevisjonen gir årlig sine vurderinger av konsernets styring og kontroll innenfor operasjonell risiko til styret.

Uønskede hendelser som oppstår i konsernet registreres i en hendelsesdatabase. Registrerte hendelser følges opp løpende, og behov for tiltak for å hindre gjentagelse vurderes. Det er viktig at flest mulige hendelser blir registrert når de først oppstår, da de gir verdifull informasjon til risikovurderinger.

Styringsmål, status, utvikling og registrerte hendelser innenfor operasjonell risiko inngår som del av kvartalsvis risikorapport til styret.

8.3 Økonomisk kriminalitet, hvitvasking og terrorfinansiering

Avdekking og forebygging av økonomisk kriminalitet, herunder hvitvasking og terrorfinansiering, er et svært viktig samfunnsansvar som tas på største alvor i Sparebanken Sør. Banken har et omfattende rammeverk av styringsdokumenter, policyer og retningslinjer som skal sikre etterlevelse av de til enhver tid gjeldende lovkrav, og det legges samlet ned betydelige ressurser for å oppfylle bankens rolle i å beskytte bankens kunder, det finansielle system og samfunnet som helhet. Med utgangspunkt i en virksomhetsrettet risikoanalyse, har banken en risikobasert tilnærming hvoretter adekvate tiltak implementeres for å håndtere den risiko banken er eksponert for. Risikoanalysen holdes jevnlig oppdatert for å styrke og utvikle innsatsen gjennom tilpasning av tiltak. Bankens [«Policy Anti korrupsjon og bestikkelser»](#) gir føringer for bankens holdninger til og arbeid mot korrupsjon, påvirkningshandel, bestikkelser og bruk av tilretteleggelsespenger.

Banken er aktiv i en rekke nasjonale nettverk innen bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Banken opplever at det er lav terskel for å dele erfaring og kompetanse på tvers mellom bransjeaktører, tilsynsmyndigheter og offentlige organer. Det foretas inngående kontroller av en betydelig mengde mistenkelige transaksjoner i løpet av året. Dersom mistanke ikke avkrefte ved bankens undersøkelser, blir mistanken rapportert til Økokrim. Aktivitetene i bankens arbeid mot økonomisk kriminalitet er nærmere beskrevet i bærekraftsrapporten som er publisert under Samfunnsansvar på bankens hjemmeside.

9. INFORMASJONSSIKKERHETSRISIKO

Informasjonssikkerhetsrisiko er knyttet til informasjonsverdiers konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet.

9.1 Vurdering av risiko

Styret har fastsatt en målsetting om at Sparebanken Sør skal ha lav informasjonssikkerhetsrisiko. Det betyr at det skal være god styring og kontroll av informasjonssikkerhetsområdet og få informasjonssikkerhetsbrudd.

Det er et stadig skjerpene trusselbilde, både generelt og for finansbransjen spesielt – noe som medfører behov for et vedvarende fokus over tid på informasjonssikkerhet.

Endringstakten i Sparebanken Sør er stor. Nye produkter, nye systemer, systemendringer, nye ansatte og ansatte som slutter: Slike endringer har en iboende risiko for informasjonssikkerhetsbrudd. Nye digitale løsninger medfører også risiko, og konsekvensen ved feil i digitale løsninger er gjerne større enn enkeltstående menneskelige feil.

Alt dette forutsetter løpende vedlikehold av kompetansen og trening av alle ansatte på informasjonssikkerhetsområdet.

9.2 Styring og kontroll

For å styre og kontrollere arbeidet med informasjonssikkerhet i Sparebanken Sør er det etablert et Styringsystem for informasjonssikkerhet/ISMS (Information Security Management System). Dette systemet er basert på ISO 27001 og er komplett med retningslinjer fra EBA (European Banking Authority) og NSM (Nasjonal Sikkerhetsmyndighet).

Konsernets ISMS skal sikre at arbeidet med informasjonssikkerhet blir en kontinuerlig prosess og ivaretatt på en systematisk og dokumentert måte. Styringsystemet er tilpasset konsernets størrelse, egenart og aktiviteter og behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i. ISMSet er innarbeidet i konsernets øvrige internkontroll.

Lederskap

Konsernets øverste ledelse, styret og konsernledelsen, demonstrerer gjennom innføringen av konsernets ISMS, lederskap og forpliktelse med hensyn for informasjonssikkerhet ved å:

- Gjennom et offisielt styrevedtak sikre at informasjonssikkerhetspolicyen og informasjonssikkerhetsmålene er forenlige med konsernets strategiske retning.
- Påse at kravene gitt i dette ISMSet integreres i konsernets prosesser.
- Sikre at de nødvendige ressursene for å vedlikeholde og videreutvikle ISMSet er tilgjengelig
- Formidle betydningen av effektiv informasjonssikkerhetsstyring og overholdelse av kravene gitt i sikkerhetsinstruksene i ISMSet.
- Støtte andre relevante lederfunksjoner til å vise sitt lederskap på en egnet måte for deres ansvarsområde.

Roller, ansvar og myndighet

- Den øverste ledelsen skal sikre at ansvar og myndighet for roller som er relevante for informasjonssikkerheten, er tildelt og kommunisert.
- CISO er ansvarlig for å etablere, gjennomgå og videreutvikle ISMSet, og for å regelmessig rapportere om ISMSets prestasjoner til Konsernledelsen.
- Ledere på ulike nivå, ut fra ansvarsområdet sitt, er ansvarlig for at egne rutiner og arbeidsprosedyrer reflekterer ISMSets etablerte sikkerhetsinstrukser.
- Alle ansatte er ansvarlig for å gjennomføre sitt arbeid i henhold til etablerte retningslinjer

10. LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser, eller ikke evner å finansiere sine eiendeler, samt at finansiering ikke kan oppnås uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger, i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av finansiering til et kostnadsnivå utover det normale. Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som banken ønsker å benytte, ikke fungerer.

10.1. Vurdering av risiko

Likviditetsrisikoen vurderes som moderat til lav. Ved årsskiftet var likviditetsrisikonivåene innenfor de styrevedtatte kravene.

10.2. Styring og kontroll

Sparebanken Sør skal ha en likviditetsrisiko i henhold til myndighets- og styrepålagte krav. Styret har fastsatt at Sparebanken Sør konsern, skal ha en moderat til lav likviditetsrisiko. Styret har fastsatt risikotoleransenivåer (RTN) for

ulike styringsmål som angir maksimums- eller minimums-ramme for risikoappetitt. I tillegg har styret fastsatt risikomål som angir en langsiktig målsetting eller ønsket utvikling.

Likviditetsrisikoen skal være på nivå med sammenlignbare banker, men skal avstemmes mot bankens risikoprofil totalt sett og styrevedtatte krav til kapitaldekning. Risikoprofilen skal være tilpasset den aktuelle markedssituasjonen og utsiktene fremover. Finansiering og likviditetsbuffer skal innrettes på en slik måte at banken er i stand til å motstå en lengre periode med stress.

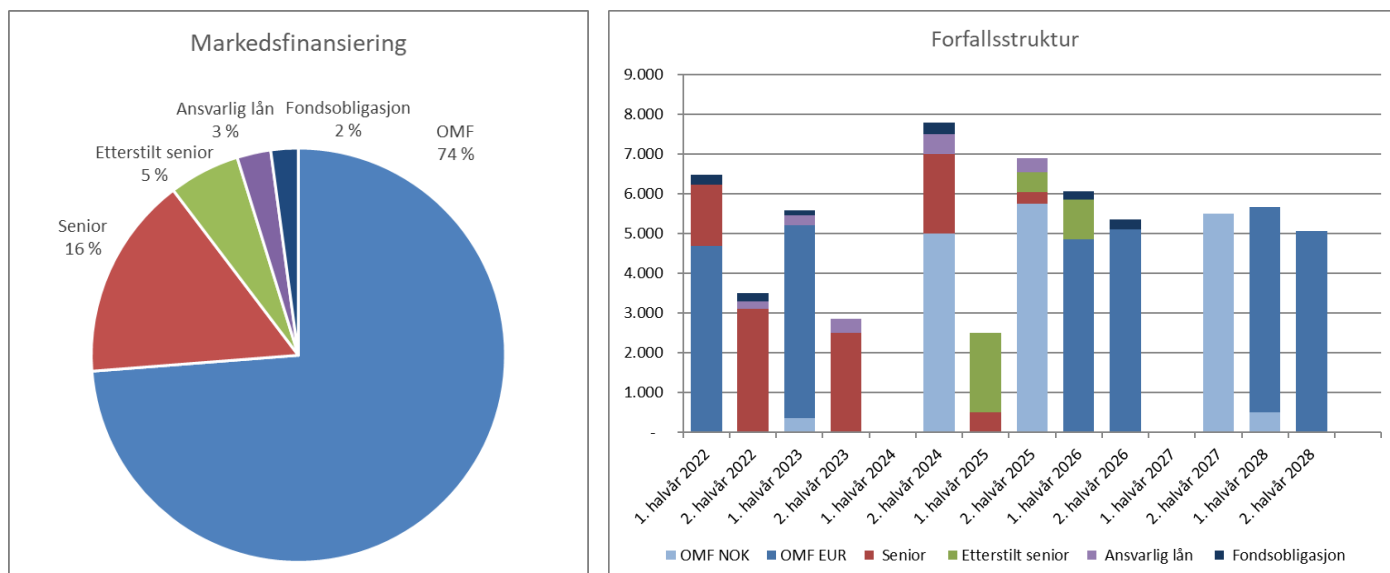
Finansieringen av konsernet skal utover ordinære innskudd og ansvarlig kapital, kunne foretas ved emisjon av senior innlån, obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Sparebanken Sør Boligkreditt AS, etterstilt gjeld, samt innlån fra andre finansinstitusjoner.

Innskudd fra kunder er konsernets mest stabile finansieringskilde. Styret legger vekt på at forholdet mellom innskudd fra kunder og utlån skal være tilpasset konsernets samlede finansieringssituasjon. Konsernets innskuddsdekning utgjorde 54 prosent ved årsskiftet.

I tillegg representerer Sparebanken Sør Boligkreditt AS et viktig finansieringsinstrument, som sikrer tilgang til langsiktig finansiering gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. For å kunne utstede obligasjoner med fortrinnsrett, var det ved årsskiftet overført boliglån fra morbank til boligkredittselskapet tilsvarende 64 prosent av samlede utlån til personmarkedet.

Konsernet vektlegger diversifisering av markedsfinansieringen. Det er etablert EMTN (European Medium Term Note) programmer for så vel bank som boligkredittselskapet, som muliggjør markedsfinansiering fra kilder utenfor det norske obligasjonsmarkedet. Ved utgangen av 2021 hadde Sparebanken Sør Boligkreditt utstedt covered bonds for 3 mrd. Euro, hvorav 500 mill. Euro var utstedt som Green Covered Bond. Se våre hjemmesider for mer informasjon om Sparebanken Sørs [Green & Sustainability Bond Framework](#).

Markedsfinansieringen er diversifisert på ulike instrumenter og løpetider som vist i figurene under. Gjennomsnittlig løpetid for lang markedsfinansiering (forfall over 12 måneder) var ved årsskiftet 4,1 år, og likviditetsindikatoren for langsiktig finansiering (NSFR) var 116 prosent.

Konsernets likviditetsportefølje består av rentebærende verdipapirer og/eller andre likvide finansielle instrumenter som tilfredsstiller likviditetskrav som følger av LCR-regelverket, herunder statspapirer og andre rentebærende verdipapirer med 0 i kapitalvekt, obligasjoner med fortrinnsrett og verdipapirer utstedt av norske kommuner og fylkeskommuner. Konsernets utvidede likviditetsbuffer hensyntar evnen til å utstede flere obligasjoner med fortrinnsrett, og består av ledig sikkerhetsmasse i boligkredittforetaket, eiendomslån på morbankens balanse som kvalifiserer for sikkerhetsmasse og beholdning av egne obligasjoner med fortrinnsrett.

Likviditetsporteføljen skal medvirke til at konsernet oppfyller sin overordnede ESG-strategi. Det skal foretas investeringer i likviditetsporteføljen som kvalifiserer til å inngå i ESG-mandatet, og det er en målsetting å øke konsernets portefølje i grønne, sosiale og bærekraftige investeringer.

Kortsiktig likviditetsrisiko styres blant annet ved tilpasning til Liquidity Coverage Requirement (LCR). Ved utgangen av 2021 var total LCR-indikator for Sparebanken Sør konsern, morbank og Sparebanken Sør Boligkreditt AS tilstrekkelig til å innfri prognostiserte likviditetsforfall innenfor de nærmeste 30 dagene under et stressscenario med god margin. Konsernets LCR-indikator utgjorde 140 prosent per 31. desember 2021. Myndighetskravet var 100 prosent.

Stresstesting benyttes for å avdekke om etablerte likviditetsbuffer er tilstrekkelige til å dekke opp for prognostiserte likviditetsutganger. Stresstesting utføres i tråd med konsernets Metodedokument for Stresstest Likviditet og viser utnyttelsen av likviditetsbufferne for fire scenarier (Base Case scenario, Systemkrisescenario, Foretaksspesifikt scenario, og Kombinasjon av foretaksspesifikt scenario og systemkrisescenario). Stressscenariene inneholder ulike forutsetninger om innskuddsbortfall og refinansieringsmuligheter.

For å kunne aggregere risikoeksponeringen på tvers av styringsmålene, benyttes konsernets overlevelsessevne som et overordnet styringsmål. Overlevelsessevnen måles ved å anslå hvor lang tid likviditetsdekningen er positiv ved kun å benytte etablerte likviditetsbuffer, før konsernet er ute av stand til å gjøre opp for sine forpliktelser. Beregningen ser bort fra markedsbasert refinansiering. Ved årsskiftet var overlevelsessevnen større enn 12 måneder.

Det er etablert beredskapsplan for likviditet som beskriver hvilke hendelser som kan utløse beredskapsplanen, hvordan konsernet skal organisere seg og hvilke tiltak som kan/må gjennomføres i situasjoner der bankens likviditet kan bli truet.

Utmåling av likviditetsrisiko er basert på Finanstilsynets modul for likviditetsrisiko.

Likviditetsrisiko styres løpende og følges opp gjennom kvartalsvise rapporter styret, risikoutvalget og konsernledelse.

11. FORRETNINGSRISIKO

Forretningsrisiko er risiko for uventede inntekts- og kostnadssvingninger i det kommende års drift som følge av endringer i eksterne forhold som konjunktursvingninger, konkurransesituasjon, kundeadferd, manglende forretningsmessig utvikling, samt reguleringer fra offentlige myndigheter, dvs. andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

Omdømmerisiko som er risiko for svikt i inntjening eller kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, inngår som en del av forretningsrisiko.

11.1. Vurdering av risiko

Forretningsrisikoen vurderes som lav.

Konsernet har god kontroll på virkningen av foreslåtte regelendringer mht. bl.a. kapitaldekning og likviditetskrav. Konkurransesituasjonen følges nøye og tilpasninger foretas fortløpende. Virkninger av konjunktursvingningene har banken liten kontroll på, utover gjennom stresstester å kvantifisere mulige effekter av ulike scenarioer.

11.2. Styring og kontroll

Konsernets resultater, balanse og nøkkeltall blir fulgt opp gjennom månedlig rapportering til konsernledelsen og styret.

Omdømmerisiko kan være vanskelig å forutse, samtidig som det er utfordrende å etablere gode rutiner og løsninger for å redusere omfanget og konsekvensene av omdømmerisiko. Dette ivaretas først og fremst gjennom forhåndsdefinerte kommunikasjonsstrategier hvis enkelthendelser oppstår, samt tydelighet, troverdighet og etterrettelighet i informasjonen som gis av banken. Høy grad av etisk standard og forretningsførsel gjennom år, er også med på å skape trygghet for kunder, samarbeidspartnere og markedet.

12. STRATEGISK RISIKO

Strategisk risiko er definert som interne forhold hvor den strategiske risiko knytter seg til de strategier, planer og endringer som banken har eller legger opp til.

12.1. Vurdering av risiko

Strategisk risiko vurderes som lav.

12.2. Styring og kontroll

Strategisk risiko styres gjennom prosesser i styret og konsernledelse i forbindelse med implementering og oppfølging av bankens strategi. Det er ikke vedtatt styringsmål for strategisk risiko.

13. EIERRISIKO

Eierrisiko er risiko for at konsernet blir påført negative resultater fra eierposter i eide selskaper og/eller må tilføre ny egenkapital i disse selskapene.

13.1. Vurdering av risiko

Eierrisiko vurderes som lav.

13.2. Styring og kontroll

Ledelse og styrer i datterselskaper blir ivaretatt iht. aksjelovens bestemmelser. I flere av selskapene benyttes ledere og/eller ansatte fra konsernet i styret eller i andre funksjoner.

Sparebanken Sør eierrisiko er forankret i strategiske mål, og hvor lønnsomhet står i forhold til risiko. Konsernet skal ikke være involvert i selskaper eller aktiviteter som kan true renommé eller strategiske mål.

Eventuelle lån til datterselskaper blir medtatt under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.

Oversikt over datterselskaper fremgår av kapittel 2.

Det er ikke vedtatt styringsmål for eierrisiko.

14. COMPLIANCE-RISIKO

Compliance-risiko er risikoen for at banken pådrar seg juridiske eller regulatoriske sanksjoner, økonomisk tap eller tap av omdømme som følge av brudd på lover, forskrifter, eller styringsdokumenter.

14.1 Vurdering av risiko

Styret har fastsatt en målsetting om at Sparebanken Sør skal ha lav compliance-risiko. Det betyr at det skal være god styring og kontroll av compliance-risiko og få compliance-brudd.

Omfanget av norske lover, blant annet som følge av internasjonalt regelverk som implementeres i norsk lovverk, er sterkt økende. Felles for mange av endringene er at etterlevelse krever en betydelig innsats fra organisasjonen i form av investeringer i nye systemløsninger og utvikling av nye prosesser i konsernet. Det er også økt risiko for økonomiske sanksjoner mot foretak som ikke etterlever lovverket.

Endringstakten i Sparebanken Sør er stor. Nye produkter, nye systemer, systemendringer, nye ansatte og ansatte som slutter: Slike endringer har en iboende risiko for svakere etterlevelse. Nye digitale løsninger medfører også risiko, og konsekvensen ved feil i digitale løsninger er gjerne større enn enkeltstående menneskelige feil.

Compliance-kulturen i operativ virksomhet vurderes som god, men det er en økt utfordring å sikre løpende implementering og etterlevelse av et økende omfang norske og internasjonale reguleringer til riktig tid.

14.2 Styring og kontroll

Compliance-funksjonen omfatter hele konsernet inklusiv verdipapirvirksomheten. Konsernet skal ha en effektiv styring, overvåking og kontroll av compliance-risiko slik at ingen hendelser skal kunne skade konsernets renommé og finansielle stilling i vesentlig grad.

Grunnregelen er at banken og datterselskapene til enhver tid skal etterleve gjeldende lovgiving og styringsdokumenter. Dette skal skje gjennom:

- Et tydelig verdigrunnlag og en etisk standard som er kommunisert og forstått.
- Identifisering av risiko for manglende etterlevelse skal være en naturlig del av enhver prosess som utføres i konsernet.
- Styret, tillitsmenn og alle ansatte i konsernet skal utføre sine oppgaver i samsvar med myndighetskrav og retningslinjer gitt av konsernet, som er i samsvar med aksepterte normer for god økonomisk og administrativ praksis.
- Etablert prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter.
- Etablert prosess for å følge opp og kontrollere etterlevelse eller manglende etterlevelse av lovkrav og styringsdokumenter.

Konsernets compliance-funksjon er uavhengig av konsernets ulike operative forretningsmiljø og de øvrige kontrollfunksjonene. Compliance-funksjonen skal identifisere, overvåke, rapportere, gi råd og informasjon i forebygging av brudd på compliance-risiko til ledelsen i konsernets ulike virksomhetsområder og datterselskaper. Vesentlige brudd på lovkrav skal rapporteres, og tiltak skal iverksettes for å begrense risiko.

Linje- og stabsavdelinger har ansvar for implementering, etterlevelse, oppfølging og kontroll av lover, forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer innenfor eget forretningsområde.

Compliance-funksjonenes vurderinger av etterlevelse presenteres i kvartalsvis compliance-rapport som behandles av Konsernledelsen, Risikoutvalget og Styret. Compliance-funksjonen oppsummerer sine vurderinger i en egen årsrapport

som presenteres for styrene i de ulike selskapene i konsernet. Compliance-funksjonen har anledning til å rapportere direkte til administrerende direktør og styret ved behov.

15. ESG RISIKO

ESG risiko (Environmental, Social & Governance), omfatter risiko knyttet til klima og natur, sosiale forhold og virksomhetsstyring.

ESG-risiko defineres som risikoen for tap som følge av at konsernets eksponeringer mot motparter påvirkes negativt av ESG-faktorer. ESG-risiko er ikke en egen risiko, men er en risikodriver for de andre risikotypene som kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko mm.

Sparebanken Sørs tilnærming til ESG risiko er todelt:

- Direkte påvirkning fra bankens egen virksomhet.
- Indirekte påvirkning fra bankens forretningsområder

Klimarisiko representerer den største ESG risikoen, men risiko knyttet til naturrelaterte utfordringer blir også mer og mer sentral i forhold til risiko i forretningsområdene.

Klimarisiko representerer tre risikotyper:

- Overgangsrisiko: Risiko ved overgang til nullutslipps samfunn, som omfatter politisk og regulatoriske forhold, teknologi, marked og omdømme.
- Fysisk risiko: Akutt risiko på grunn av ekstremvær som fører til for eksempel orkaner, oversvømmelser. Kronisk risiko som er langsiktige klimaendringer som påvirker temperatur, havnivå med mer.
- Ansvars risiko: Selskaper kan bli holdt ansvarlig for skader som forvoldes på grunn av klimaendringer og reguleringer som ikke hensyntas.

Det er spesielt de to førstnevnte risikotypene som påvirker konsernet.

Mer informasjon om dette og klimarisiko generelt fremgår av vår klimarapport, Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD), som er tilgjengelig på bankens [hjemmesider](#).

15.1. Vurdering av risiko

Klima og naturrelaterte utfordringer utgjør en stor risiko for samfunnet og for konsernet. Konsernets strategi, forretningsmodeller og finansielle utvikling påvirkes av både klima- og naturrelaterte risikoer og muligheter. Klima- og naturrisiko handler om hvordan konsernets forretningsvirksomhet blir påvirket av klima og natur, men også hvordan konsernets forretningsvirksomhet påvirker klima og natur.

Det har hittil vært mest fokus på klima, men fremover vil fokus på utfordringer knyttet til natur, herunder bruk av natur, biodiversitet og miljøforurensning øke. Dette vil forsterkes gjennom en «Naturavtale» som kommer i 2021, tilsvarende klima sin «Parisavtale». Klima og natur er sterkt integrert i hverandre, og natur vil få sin naturlige plass i arbeidet med ESG fremover.

Kort oppsummert handler klimautfordringene om hvilke tiltak vi må gjøre både i forhold til direkte interne klimautslipp og indirekte klimautslipp fra forretningsområdene, for å redusere klimautslippene til et nivå som gjør at Parisavtalens mål til temperaturøkning på 1,5 grader, maksimalt 2,0 grader, kan oppfylles.

For konsernet vurderer vi omstillingsrisikoen som den største, da vi i Norge, i hvert fall på kort sikt, er mindre utsatt for fysisk risiko pga. alvorlige klimaendringer.

Det er nedenfor vist sammenhengen mellom klimarisiko og de mest sentrale risikokategoriene.

Risiko type	Overgangsrisiko	Påvirkning risiko		Fysisk risiko	Påvirkning risiko	
		Kort (0 - 10 år) dd - 2030	Lang (10-30 år) 2030 - 2050		Kort (0 - 10 år) dd - 2030*	Lang (10-30 år) 2030 - 2050
Kreditt-risiko	Reguleringer og endringer i kundeferd knyttet til klimaendringer, kan utløse svekket betjeningsevne (PD) og reduserte pantverdier (LGD) hos kunde og føre til økte tap (EL).	Moderat	Høy	Økte tap (EL) på kunder, bransjer og sektorer som er utsatt for reduserte verdier på pant og eiendeler pga klimaendringer.	Lav	Moderat
Markeds-risiko	Overgangsrisiko som reguleringer, teknologi, produkter og kundeferd kan generere "stranded assets" og reprising av verdipapirer og andre eiendeler.	Moderat	Høy	Klimakatastrofer kan føre til rask reprising, endringer i volatilitet, og tap av verdier på eiendeler og aktivaposter .	Lav	Moderat
Operasjonell risiko	Økt kundefokus på klima, kan føre til svekket omdømme tapte inntekter, og ansvarsrisiko ved finansiering av miljø og klimakontroversielle aktiviteter.	Lav	Moderat	Fysiske skader på eiendom, data og mennesker kan gi økte tap.	Svært lav	Lav
Likviditets-risiko	Manglende omstilling og lav andel bærekraftige aktiviteter, påvirker rating, tilgang til og pris på finansiering. En rask reprising av verdipapirer kan redusere verdien på bankens likviditetsbuffer.	Lav	Moderat	Svekke betjeningsevne og kostnader til forebygging og reoperasjon av klimahendelser kan påvirke kundenes innskudd.	Svært lav	Lav
Forretnings-risiko	Reduserte inntekter pga manglende omstilling lavutslipp samfunn . Høye kostnader ved manglende digitalisering og teknologiutvikling. Økt volatilitet i resultater pga raske skiftninger i reguleringer og kundeferd.	Lav	Moderat	Fysiske skader på eiendom, data og mennesker pga alvorlige klimahendelser kan gi økte kostnader og reduserte inntekter.	Svært lav	Lav
Strategisk risiko	Manglende omstilling og tilpasning til lavutslipp samfunn , vil påvirke lønnsomheten og bankens standing.	Moderat	Moderat	Risiko for tap på aktiva og eiendeler som er utsatt for alvorlige klimahendelser.	Svært lav	Lav

15.2. Styring og kontroll

Styret har det overordnede ansvar for ESG herunder klima. I konsernets strategiplan inngår ESG og klima, som et av de prioriterte områdene. Styret behandler ulike styringsdokumenter, rapporter og handlingsplaner knyttet til ESG og klimarelaterte risikoer og muligheter. Styret behandler også store kredittsaker hvor ESG og klima er integrert i kredittprosessene. Styret fastsetter overordnede mål og risikorammer for klimarelaterte risikoer og muligheter i konsernets rammeverk for risikostyring.

Måleindikatorer og styringsmål for risikotoleranse for ESG og klimarisiko vil bli videreutviklet løpende.

ESG risiko fra egen virksomhet

Klimautslipp fra intern virksomhet i konsernet, er lav, men det er også her satt mål til reduksjon av klimautslipp. Konsernet har som mål å redusere klimautslipp med 55 prosent innen 2030 og være klimanøytral i 2050 i tråd med Parisavtalen. Konsernet følger opp klima og natur gjennom et miljøledelsessystem, og er Miljøfyrtårnsertifisert etter Hovedkontors-modellen og de nye kriteriene for finansbransjen. Konsernet fører årlig klimaregnskap.

ESG og klimarisiko fra egen virksomhet vurderes som lav.

Mer detaljer bankens klimaregnskap fremgår på bankens [hjemmesider](#).

ESG risiko fra forretningsområdene

ESG og klimarisikoer i forretningsområdene vurderer vi at disse er størst innenfor:

- Utlån: Risiko for økt mislighold (PD), reduserte panteverdier (LGD) og økte tap (EL). Høyere kapitalkrav til «ikke bærekraftige aktiviteter og produkter».
- Investeringer: Reprising av eiendeler og «stranded assets».
- Finansiering: Tilgang til og pris på finansiering pga. manglende «bærekraftige aktiviteter».
- Økt konkurranse, reduserte inntekter og høye kostnader ved omstilling til lavutslipp samfunn gjennom klimavennlig teknologi, produkter og endringer i forbruksmønstre.

Av disse representerer utlån og kredittrisiko den største risiko både med hensyn på ESG og klimarisiko.

Konsernet har etablert styringsdokumenter, policyer og rutiner for å håndtere ESG risiko fra de ulike forretningsområdene. Disse er tilgjengelige på bankens [hjemmesider](#).

Når det gjelder utlån og kredittrisiko har banken integrert en modul for ESG analyse i kredittprosesser for bedrifts-markedet. ESG modulen har spesielt fokus på klima men dekker også de andre relevante ESG områdene.

ESG modulen som inngår som en egen modul kartlegger kunden og sakens ESG risiko og gir kunde og sak en risikoscore med hensyn til ESG risiko. Dette danner grunnlag for styring av prosess, fullmakter og pris. Data fra ESG modulen vil bli benyttet i forbindelse med rapportering på sak, kunde og portefølje.

VEDLEGG

Se eget Excel-vedlegg som oppdateres kvartalvis

SPAREBANKEN SØR

Sparebanken Sør Pb. 200, 4662 Kristiansand | www.sor.no | tlf. 38 10 92 00